

Spisi
Andrejčkovega Jožeta.

VII.

Božja kazen. — Plavec na Savini. —
Čudovita zmaga.



J. Krajec

Novo Mesto 1899.

Natisnil in založil J. Krajec.

Božja kazen.

Kmečka povest; poslovenil Andrejčekov Jože.

I.

Pri Matevžu Gorcu gleda siromaščina iz vseh kotov. — Ljudjé pa so se čudili, kako da je on v takovo nesrečo padel. Kajti človeka srce zaboli, ko zagleda tako revščino: hiša vsa vdrtá, streha raztrgana, dvorišče zapuščeno ter krog in krog poraščeno s travo, nikjer nobenega plota ne drevesa ne zagledaš na vrtu. In v hiši? — oj tam je revščina — da se Bogu vsmili! —

Še sedaj dobro pomnijo ljudjé starega Stanislava Gorca, Matevževga očeta — kako premožen kmet je bil, da mu ga daleč okrog ni bilo para. Ko si je bil pa Matevž že izbral zalo deklico Marico iz bližnje vasi, hčer ubozega vrtnarja, ter je pri očetu dostojno pobaral za njo, tedaj mu tudi ta ni stavil zaprek, kajti Matevž je bil premeten mladenič in sin takovega bogatina, vrtnar pa si je moral služiti kruh s težkim delom. Slednjič se je napravila svatovščina, da se v malokateri vasi dobi enaka.

Stari Stanislav ni imel nič zoper to, da mu je pripeljal sin revno nevesto v hišo; mati pa, ki je svojemu edinemu sinu skrbno stregla, kot buncici v očesu, mati se je koj udala njegovi volji.

Napravila se je gostija, kakoršne ni bilo morda že sto let v tej vasi. Gospod župnik, gospôda iz graščin in več družih imenitnih gostov se je vrstilo takrat krog mize, in celó iz mesta so dobili godbo za to svatovščino.

Ni čuda, da so vsa dekleta zavidala takovega moža Marici, ženi Stanislavovega sina, ki je tako naglo prišla iz revščine do obilnega bogastva.

Moj Bog, kdo bi si bil mislil, da bo ondi v nekaterih letih tako narobe!

V hlevu je stalo dvanajst krav, ki celo grajskim pristavam ne bi delale sramote; in osem okroglih, čilih konj, da kapljica vodé ne bi ostala na njih, kakor pravijo; v kašči žita, kakor pri kakem plemenitašu; hiša bela, okna pobarvana. Znotraj je bila ena izba okrašena z obrazi raznih svetnikov, ki bi se bili lahko primérjali onim v cerkvi; tla čista, omara polna cinaste posode, peč iz kahelj, kot po gosposkih sobah. Skrinje so bile pobarvane, v skrinjah pa polno tankega

perila, tudi nekaj navezkov koral, različnih oblačil in krasno barvanih robcev. In druga stanica, kjer so spali — ondi ste stali dve čisti, visoko postljani postelji, na steni nad posteljo je visela blagoslovljena sveča in podoba Čenstohovske Matere božje s svetilnico, ki je gorela redno vsako soboto; za podobo pa, kakor je že navada, polno blagoslovljenih zelišč.

Na drugi strani je bila družinska soba s pekarsko pečjó, in v njej polno družine, kakor ne bi bilo pri kakem kmetu, vse živo in veselo, kajti ni jim manjkalo kruha pri takovem bogatinu.

Na dvorišču, pometenem in obgrajenem, stojita v kolarni dva okovana voza, nekaj plugov, bran in sani nakupičenih, in še družega orodja je čez mero. Za hišo pa je sadni in cvetlični vrt, za vrtom polje, na polji pa leto za letom takova rodovitnost, da mu jo gospodar sam zavida — povsod obilni plod.

Ko je Matevž očeta Stanislava pokopal — in je tudi mati kmalu potem umrla, tedaj se mu ni še nič sile godilo, in kakor Stanislav, bil je tudi Matevž še dolgo najpremožnejši kmet v vasi. —

Po sv. Petru in Pavlu je sejem v Bohinji. Ker je Matevž ravno takrat izgubil vola, ki mu je bil ušel na grajsko deteljo ter se ondi preobjedel, odpravil se je z doma ter šel dokupit par. Hlapcu je ukazal naprej pognati samca, sam pa je jahal za njim s polno mošnjo in dobro voljo.

Proti poldnevu pride v mesto in zategne jo naravnost na gornji trg, kjer je bila kupčija z govejo živino. Bilo je tudi nekoliko vaščanov ondi na sejmu, ki so kupovali in prodajali, kakor se je zdelo komu potrebno. Drug družega so pozdravljali, kakor je sploh navada, kedar sreča sosed sosedu v tujem kraju.

Med tem so si ljudje pripovedovali, kako naglo je dobil vola, popolnoma enakega svojemu prejšnjemu, kako je po kratki pogaji vzel svojo mošnjo ter vsul v roke nekaj cekinov, da je vsem kar vid jemal migajoči lesk. Ko poslušajo to novico, naglo vstane upitje, — ozró se —; Matevžev hlapec prisôpe jokaje ter kriči, da se je volu nekaj pripetilo, da se je dolgo tresel, kakor bi bil dobil uroke, zgrudil se na tla, kakor bi mu nogé izpodbil, obračal oči na vse kraje in jezik vên pomolil. Matevž prebledi, kakor pražni prt, strese cekine molčé nazaj v mošnjo, popusti

kupčijo ter teče za hlapcem k volu. Nekoliko vaščanov jo udere za njim. In ko je prišel na mesto, kjer je ležalo govedo, videli so, da je še huje obledel, pomajal nekolikokrat z glavo, pomaknil klobuk globokeje na čelo, zasedel konja ter urno odjahal domú.

Že takrat so si ljudjé pravili marsikaj na uho; nikomur pa ni prišlo na mar, da se bo to tako končalo..

Tudi so ljudjé govorili o onih cekinih, ki so se tako lesketali, in marsikdo je v tem videl nekaj slabega. No — o čem pa so hoteli govoriti? To, kar sploh zavistni ljudjé! — v oči so mu lagali, ter ga slavili, kedar so ga potrebovali, za hrbtom pa so mu zavidali, kar je imel, in Bog vedi, kaj so vse blebetali o njem — največ pa o njegovem premoženji. O! težko je dan današnji najti človeka, ki bi z resnico hodil po svetu, še teže pa se najde človek, ki ne bi zavidal sreče svojemu bližnjemu, in bi bil s svojím zadovoljen. Prav cenó bi radi prišli h krubu in denarju — po zimi bi ležali za pečjó, po leti pa v senci pred hišo: a vendar ne leté pečeni golobje nikomur v usta. —

Kar so ljudjé slabega govorili o cekinih in o Matevži, to ni nič čudnega, ali od takrat, odkar

mu je jelo iti pod zeló, kupičila se je nesreča za nesrečo, in komaj v dveh letih je prišel popolnoma na nič. Nadloga za nadlogo se je drvila skozi duri in okna v njegovo hišo. Nesreča se je v hlevu pričela in pri ljudéh končala. Prišla je živinska kuga, izmed vse govedine mu je ostala samo ena borna krava. Na polji je toča pobijala leto za letom strnino do zadnjega stebela, sadje ni rodilo, in revščina je bila urno gotova.

In tako je šlo vedno huje, da je prišla bolezen slednjič na otroke; žena je zbolela, in nikogar ni bilo, da bi bil šel na delo, ker tudi njemu je zmanjkalo moči pod tem božjim bičem. Bled, suh kakor smrt, nagnil se je k zemlji, obryi so mu zlezle na oči, pest je stisnil, usta zaprl, in tako je hodil kakor senca cele dni krog svojega pustišča, z nikomur se ne pečaje, z nikomur ne govore, da ga slednjič tudi nobeden sosedov ni več ogovoril, in vsakdo se ga je ogibal, kakor prokletega. —

Težko je bilo sedaj ljudem zavozljati jezike. Kar so prej le na uho šepetali, to so sedaj na glas govorili, kakor je kdo mislil o Matjevževi nezgodi.

Eden je pravil, da Matevža tako muči mrzlica, ktero je prinesel seboj iz ogerske granice, kamor je hodil vozarit z Rusi.

Na to odyrne Marjeta, Matevževa kuma, s katerim se že od nekdanj nista nič kaj dobro razumela: „O ni to, ne, France; kar ti veš, ni res. Poslušajte! jaz vam povem, samo molčati morate. Ho-ho, on vas za nos vodi, ta Matevžek, nihče ga tako ne pozna, kakor jaz.“ —

Potem začne Jaka Dengelj, njegov najbližnji sorodnik: — „Ovbe, mati, nikar ne govorite tako slabo o Matevži. Saj ljudje vedó in jaz tudi vem, tega ne morete nikakor odreči, da niste iskali enkrat ali dvakrat pri njem pomoči, in nikdar vam je ni odrekel, vselej je pomagal.“

„Ali te ni sram, ti grdávež ti, da tako govoriš o svoji sorodnici! Meniš, da sem vajena, kakor ti, ljudi z lažmi slepiti? — lejte ga no — pomagal? kaj pa da! takova pomoč! — mera za mero, pa še to ne zastonj; že davno sem mu to povrnila — z namečkom.“ —

„Kaj hočete, da bi vam še zastonj dajal? — za kakovega vraga neki!“ pristavi hlapec.

„Za tacega, kakoršen si ti. Ne bi vtikal povsod nosa, kjer nisi nič zraven pridal.“

„Kdo vé, če nisem dal; zato pa delam, da bi kaj imel.“

„Imej, da boš sit; jaz pa pravim to, da je Matevž navihanec, zato ga pa dan današnji Bog tako tepe. Saj vsi dobro veste, da je koj po pogrebu starega Stanislava tudi mati zbolela. Ko jo je nekdam v grlu peklo, kakor sama žrjavica, pride Matevžek domú pijan, ko živina. Zato se je stara revica jezila nad njim, kakor zasluži tak nehvaležnež. Še v poslednjih urah jo je zapustil, da ni imela nikogar, ki bi jej bil podal kapljo vode; kajti družina je odšla na polje, žena njegova na trg v mesto, on pa v krčmo. In kako jo je pital staro siroto, kakor bi bila kaka divja žival, ne pa njegova mati; — kolikokrat je žalosti solzé točila! Jaz sem po naključji vse to pri durih poslušala, in koj tedaj sem zapazila, da ne bo nič dobrega iz tega, da se mu bo to hudo povračevalo in sedaj vidite, kako ga Bog kaznuje. Zavaljo maternih solz — če ni res, naj se ne ganem z mesta — zarad solz stare Marijane ga je obiskala ta nesreča.“

Na to zopet odvrne bližni sosed Pavle Kolednik: — „Ne bodite hudi, ali meni se dozdeva, da ni tako, kakor pravite. Poznam ga in vém,

kako je spoštoval mater; zatorej ne verjamem, da bi jej bil kedaj takovo krivico storil. Ali da je trdovraten, to je res. Kako sem ga pregovarjal, da se ne bi dotaknil one stare vrbe, ki je stala — kakor veste — ondi pri njegovi koči. Ali vse zastonj, on je trdovratno trdil, da jo mora posekati, ker mu je napoti, in Bog vedi, kaj še vse, tako dolgo, da jo je slednjič le posekal. A ta se je spekel; priklical je rogačka iz stare vrbe, in Bog pomagaj, še dan današnji se ga ne more odkrižati, — tako ga ima v kleščah. Ohó! s hudobo ni dobro burk uganjati, in on se je dobro prepričal, da mu ta nič kaj prida ne pomaga.“

Tako so govorili med seboj, in vsakdo je uganil kaj novega o Matevževi revščini, dokler ni slednjič vstal najstarši vaščan, kovač Miha Gabršček, in pričel takole modrovati:

„To so čenčarije, kar govorite o Matevži in njegovi nesreči. Marsikake peke kruh sem že jedel in marsikje bil po svetu, in čeravno so mi osiveli lasje na glavi, vendar vém, ljubi moji! če kje na svetu, zagozdilo se je zelo v našem lastnem telesu. Sevéda pošilja Bog nadloge tudi pravičnemu, ktere mora človek stanovitno pre-

nášati, kmalu pa ga Bog zopet potolaži. Pravičen pa je tudi bič, s katerim tepe Bog grešnike in različne brezbožneže na svetu. Takrat ga je treba odvrniti s pravo pokoro in resničnim kesanjem. Da bi pa kaka živa nadloga sedela na cesti, in napadla vsakaterega, ki ga doseže, ali da bi se hudoba maščevala nad teboj, zato, ker si jej posekal staro vrbo, tega ne, tega ne verjamem, ko bi se vsi na glavo postavili.“

Zopet se oglasi Pavle Kolednik: „Ej, kovač, z vami se ni meniti. Ves svet vé, kakovo škodo je hudobec učinil mlinarju iz Loke zaradi vrbe; in Lovre, ki je gostoval v Jakovčevi koči, — mar ne veste — kam je prišel po enaki priložnosti? — — — Bes te plentaj, vi ste trdovratni, kakor kak Rusin iz Lvova.“

„Jaz sem pravoveren kristijan in verujem samo v edinega Boga, kakor zapoveduje sv. cerkev, ali vsako zelo, ki bi se moglo zgoditi brez vednosti in volje božje, kakor vi pravite, zdi se mi ljudska basen.“

„Saj tudi jaz nisem ne žid, ne pogan! ali kdo ne bi verjel tega, kar je videl z lastnimi očmi.“

„Česa?“

„I nō, mlinar iz Loke; kaj?“ —

„Pijančevanje; celi božji dan je va-se vlival žganjico; ni čuda, da si je noge pohromil, ko je pijan posekaval vrbo.“

„Kaj pa Lovre?“

„Tat, da mu ga ni para, brezbožnik; ta še sedaj vodo nosi, in da so ga zasačili na pregrešni poti koj potem, ko je posekal vrbo za kurjavo, ter ga odpeljali v Višnič, — to se mi ne zdi nič čudnega.“ —

Pavle Kolednik zmaje z glavo in zamahne z rokò, kakor je imel sploh navado, kedar mu ni šlo kaj po volji. Stari kovač pa je djal:

„Jaz nisem doslej govoril ni bev ni mev o Matevžu, čeravno ljudjé že davno trobezljajo različne reči o njegovi nesreči. Kajti le dobro se mora govoriti — to je po krščansko, ne pa človeka kar tje v en dan črniti. Ker pa se ravno danes o tem razgovarjate, povem vam, da se tudi meni ne zdé po pravici tisti cekini, ki jih je kazal ljudém na sejmu v Bohniji. Kdo vé, če ni kaka ljudska krivica s cekini vred nakopala revščine v hišo.

Kako je prišel kmet do zlata? — a počakajmo, prej ali pozneje pride resnica na dan; in videli bomo, kdo med nami je uganil pravo.“ — —

II.

Hvala Bogu! vendar bo deževalo. Zemlja potrebuje dežja, kot žolna vodé. Solnce krvavo zahaja za holmec, in lastovice švigajo kakor črni bliski, čvréaje nad ribnjakom. Kar v prsih tišči, tako je soparno na dvorišču. Vrbe krog ribnjaka stojé mirno in breza obeša svoje zelene, raztresene veje proti tlam, kakor bi okamnevala. Samo iglate veje visocih smrek, ki so stale v vrstah v grajskem vrtu, šepetajo in šumljajo med seboj, pa le potihoma — kdo vé, kaj si pripovedujejo smreke pod graščino.

Od zahoda se po nebu valé raztreseni oblaki, kakor črne plahte, enaki črnim valovom na jezeru; vedno bliže prihajajo. V daljavi vre in vršči, kot na dnu zemlje, in zdaj pa zdaj se svetlo zabliska, da je groza.

Ne dolgo potem so se oblaki nakupičili nad vasjó, in nastala je temota, da se ni peč daleč videlo. Soparen veter je tulé pihal od juga, zašumele so tihe vrbe pri ribnjaku, zamajale se vitke breze, in voda v ribnjaku je kipela iz dna, kakor bi vrela.

Na cesti, ki pelje sredi vasi, ne zapaziš žive duše niti pred kako hišo, ki so stale v vrsti

ena poleg druge, niti pred graščino, kjer so šumele lipe in smreke. Samo zdaj pa zdaj se pokaže rdeč plamen na malih oknih pricestnih hiš ter blede razsvetljuje črno noč. O, to je nevihta! še psa ni bilo dobro zapoditi na prosto. —

Pred Matevževo hišo se je videla nekaka senca, kedarkoli se je zabliskalo. A to ni senca, temuč živ človek, in ta edini v vasi si je upal iz hiše na prag. — Iz hiše pa se je čul žalosten stok, ktereга je veter odnašal daleč, daleč tje prek gozdov in pustinj.

In strese se človek, ki je stal na pragu; pa ne pred grozovitim gromom, ki mu je zabobnel nad glavo, ne nad bliščečim bliskom, ki je zdaj pa zdaj rdečil njegova lica, temuč pred onim stokom, ki je prihajal iz hiše. —

Pohišstvo na pol razpadlo, pol stene porhte, streha raztrgana, na svislih pa kup smeti. — Skozi pokvečene duri prideš v izbo na levo. O, sveta božja Pomagalka! varuj nas takove siromaščine. Soba, popolnoma izpraznjena vsega orodja, kaže puščobo in veliko revščino. Na ognjišči tli nekaj polen mokrih drv, in pri tem slabem svetilu ni mogoče ogledati se po hiši.

Sredi sobe na nizki klopi z otepom slame pod glavo leži deklica podolgoma položena, bleda, otrpnjena, koščena, — mrlič. Na glavi ima mrtvaški venec, oblečena je v pogrebno obleko, — čisto, kakor na ženitovanje. O, to ti je žalostna svatovščina! Ko zadoné zvonovi, zapojó dubovni v ornatih, bolestno zajočejo sorodniki ter nasipljejo črno zemljo na mrtvaško trugo.

* * *

Pri klopi je nekdo milo zdihoval in plakal; kdo joka tako pri umrli? Oj, to ni prisiljen jok, temuč lastna mati objokuje edino dete. In sama je revnejša od umrle! treba jej je le oči zatisniti ter jo položiti v grob. Vendar se je spravila s postelje na tla, kajti težko jej je ležati brez deteta. Splazila se je tedaj po kolenih do mrtvaškega odra, potem pa poljubovala bose noge, mrzle roke in blede ustnice, zatisnjene oči in mrtvaški venec — oni ženitovanski venec dekličin na odru!

Na ognjišču je ugašal ogenj — in v izbi je bilo temno, kakor v grobu; le zdaj pa zdaj se je po sobi zasvetilo od bliska na nebu; v izbi pa leži bleda deklica na mrtvaškem odru in zraven objokuje mati svoje dete. —

In človek, ki je stal pred hišo na pragu, podprl je glavo ob steni, ter zrl v črno noč. Kedar se je zabliskalo in grom zabobnel na nebu — ni bilo znati nikakoršne bojazni na njegovem upadlem obrazu. Le kedar je zaječalo tam v sobi, stresel se je po vseh udih, noge so se mu šibile in z roko se je prijemal duri, da ne bi se zgrudil na tla, in z očmi je tako strašno zrl v črne oblake, kakor bi jim hotel kaj zlega nakloniti. — Nad vasjó so se že dolgo gnali črni oblaki, bliskalo in gremelo je, kakor v peklu, veter je bučal in nagibal veje k tlam — dežja pa le še ni.

Ko je potihnil slednji jok v izbi ter ga odnesel vihar daleč tje čez gozde in pustinje, skoči mož s praga, zmaje z glavo, zgrabi lopato, ki je ležala na tleh, in ko se je strašno zabliskalo na nebu — ozre se okrog ter zbeži v nasprotno stran hiše. Kjer so bili ostanki na pol razpadlega hleva — ondi obstane, prekorači prag in šlataje krog sebe približa se podrtemu žlebu.

Z nova šviga blisk za bliskom. Kmet postaja, omahuje na vse strani, kakor trstje ob vetru, in obrača oči tjekaj, kjer je stala hiša in od koder je prihajal žalostni jok. Vnovič pridere od ondod jok med viharjem do njega.

Vendar zbere novih moči, urno zasadi lopato v zemljo, potisne jo parkrat z ного, odruši prst in kmalu zadene na nekaj trdega da je zabrenčalo. Še nekaterekrati je lopato zasadi in zopet se je čul žvenk, kakor bi bil ondi denar. . . .

Zopet se zabliška, — da kmetu kar vid vzame, in nehoté položi roko na čelo, da bi storil sveti križ. Ni še spustil roke — oko vpira v novo izkopano jamo, kjer so se svetili, kakor veše na močvirjih, rumeni cekini.

Vsegamogočni Bog, kakova lomast, kakov vriš! — treščilo je nekam. Potresla se je zemlja, tramovje na hlevu je zaškripalo, in po vsem hlevu nastane krvav blišč, kakor bi bil v plamenu. —

Kmet se ozre — gost dim se mu vali iz hiše naravnost v oči. Roke jame viti: gori — moja hiša gori! — zakriči; hotel je dalje teči, ali noge se šibé pod njim in na tla se zgrudi Matevž. —

Matevževa hiša je gorela v jasnem plamenu. Veter je tulil, kakor bi bila prišla vsa hudoba na zemljo, ter raznašal dim in iskre po vasi, — v črni noči je zabliščal krog in krog krvavi žar. —

Ponočni stražnik bije v zvoniku plat zvoná. Pritekli so ljudjé Matevžu na pomoč ter rešili — ali ne hiše, ki je zgorela do tal vkjub dežju in obilni pomoči, ali rešili so blede deklico, ki je ležala v sobi na klopi; rešili so ubogo mater, — ta je ležala pri svojem detetu ter pritiskala blede ustnice k svojim, in tarnala je sirota, dokler ni zaspala zraven hčerke — na veke — uboga žena Matevževa! —

III.

Skozi vas na pokopališče so pobožni ljudjé nesli dve trugi. In ko so prišli do cerkve, ki je stala konec vasi na bribčeku — pridejo gospod župnik v cerkveni obleki in cerkovnik z blagoslovljeno vodó. Ljudje obstanejo ter položé trugi na tla; gospod župnik spegovoré nekoliko tolažljivih besedi ljudem, potem pa odpojó pogrebno pesem s cerkovnikom vred, rekó ljudém zmoliti tri „očenaše“ in „češčenasimarije“ za duši umrlih, ter blagoslové dve revni trugi z blagoslovljeno vodó — za večni pokoj.

Potem vzdignejo pogrebci obé trugi od tal, ju nesó na pokopališče ter položé eno kraj druge v zemljo, da bi, kakor v življenji mati pri hčerki,

tudi po smrti skupaj ležali, Matevževa žena in njena ljubljena hčerka.

Ne dolgo potem ste nastali dve na novo nasuti mogili; na pokopališču pa je bilo, kakor prej, zopet tiho in pusto. Samo veter je šumljal po travi in lističi dišečih lip so šepetali med seboj okrog pokopališča. —

Bila je jasna noč meseca julija, kajti jasno in v skupinjah so migljale zvezde na nebu. Pravijo da dušam čistih ljudi, ki so pobožno živeli na svetu, prižgé Bog po smrti zvezdico na nebu, da bi zrle te zvezde z visočine, kako živé doli njihovi sorodniki — na revnem svetu: če hvalijo Bogá, varujejo se zlega, ljubijo vse ljudi kakor brate. In kedar zapazi duša v podobi zvezde, da je kateri sorodnik učinil velik greh, na mah ugasne in žalosti se stopi v smolo ter skaplja na zemljo, in nobeno okó je ne zgleđa več na nebu.

Na pokopališču zaškripljejo duri. Nekdo stopi na pokopališče in kakor senca se splazi pod crkveno steno, dokler ne obstane ondi, kjer ste bili danes dve novi mogili nasuti. Ni bilo ondi križev, kajti obedve ste bili revni in še tega spominka niste imeli.

Človek, ki je prišel o tako pozni uri na kraj pokoja, zgrudil se je jokaje na zemljo med groboma, ter plače kakor bi hotel poginiti, in ihti se kakor malo dete, dolgo-dolgo moli in kakor je videti iz srca, kajti solzé so mu curkoma tekle po licih.

Gotovo je prišel kak sorodnik molit na grob svojih dražih. O še več, nego sorodnik! kajti lastni oče je eni, in drugi ljubeči mož — Matevž je, ki kleči na grobu.

O! težko bi ga bilo spoznati, tako se je spremenil revež v nesreči. Suh kakor trska, oči upadle, pleča zgrbljena in v starih capah; bosonog, kakor berač, le torbo mu je treba dati in palico v roke.

E — Stanislav! Stanislav! in vi mati Marijanā, ste li kedaj mislili, da pride vaš sin kedaj v takovo revščino? —

Zjutraj zgodaj že ni bilo Matevža več v vasi. Včeraj zvečer je bil pri gospodu župniku in danes je kar nenadoma izginil, in nihče ni vedel, kam — proti kateri strani je šel. Lebko bi bili o tem poprašali gospoda župnika; ali slednjič — komu pa je kaj mar.

Za vasjo drži miljo dolga cesta do sosedne graščine.

Stanovala je ondi gospoda — premožni in usmiljeni ljudjé, kjer je bila potreba. Kdor se je obrnil do njih, gotovo so mu pomagali.

A vendar so takovim poštenim ljudém naši mnogo krivice storili. Ali prav za prav ne naši, kajti, hvala Bogu, naša vas ima čisto vest o tem. Nikomur niso storili krivice v tej zadevi, domá so pridno delali, hudobnih naklepov niso poslušali, ter lastno graščino, kakor se spodobi, tujih napadov branili.

Zatoraj nas je pa tudi ljubi Bog ljubil; in ko je prišlo naslednja leta božje maščevanje zaradi nedolžne krvi, ter so ljudjé mrli okrog, kakor muhe — kí so se vdeležili takovih pregreh, ter nastala huda lakota v deželi, — ognilo se nas je vse to gorjé. Kajti nismo se polakomnili tujega blaga. —

Megla se še ni pozgubila, temuč belkasto se vlekla daleč tje nad poljem in vodami okrog, ko je prišel do one graščine, ki je stala miljo daleč za našo vasjo, tuj človek. Na voglu pred vrati, na zelenem holmcu, ki je bil podoben mogili, stal je belo pobarvan križ in na njem Kristus,

iz železa umetno vlit. Na glavi je imel zlato trnje v kroni, in njegove svete roke in noge so bile pribite z zlatimi žreblji. Krog mogile je bila železna ograja in po vseh štirih stranéh nasajeni topoli; in oni so zrasli visoko, ter gledali pristo proti nebu, kakor duša pobožnega človeka. Ta križ so postavili graščinski ob času one strašne kuge, ktero je bil poslal Bog ljudém v kazen. Niso se hoteli maščevati nad onimi, ki so jim učinili toliko zlega, temuč so napravili dar v odvrnitev hude jeze božje.

Na križu pa je bilo zapisano z velikimi črkami: „Gospod, odpusti jim, saj ne vedó, kaj delajo“. —

Pred tem križem obstane oni človek ter se ponižno prikloni in poljubuje zemljo pod križem. Potem pa povzdigne oči in obe roki k svetemu razpetju in strmi tako dolgo va-nj, dokler se mu oči ne zalijó in upadlo lice v solzah ne plava. Sedaj mu je bilo lože pri srcu; oči in sklenjeni roki je obrnil od križa proti graščini.

Vstal je — pokrižal se ter šel naravnost proti vratom. Pred durmi še nekoliko postane. Kri mu je lica zalila: morda se sramuje, da že tako zgodaj pride v graščino? Gotovo je berač,

ki je prišel po miloščine — kajti reven, grozno reven je.

Vendar si je slednjič upal ter šel na dvo rišče. Na dvoru pa ga obskočita dva velika psa, prišed iz vrta, ali nobeden mu ne stori žallega, ko vidita njegovo siromaščino, ker bila sta že naučena, da revnih ljudi ne popadeta — ki hodijo po darove v graščino.

Čeravno tako zgodaj, sedel je vendar že posestnik na mostovžu ter pušil tobak. Videti onega človeka, pokliče ga k sebi in ne vprašaje česa želi, seže v žep, ker videl je pred seboj groznega siromaka.

Oni borni človek pa, vkljub graščakovi dobrotljivosti, ne stegne roke, kakor berač, temuč boleстно zastoče ter se zgrudi jokaje k gospodovim nogam in začne poljubovati noge in njegovo obleko.

Blagosrčni gospod se zelo začudi ter se jame umikati, kajti takovih poklonov ni ljubil. Vedno je djal: Samo Bogu in svetnikom se spodobi takova čast, zame pa je dosti dobra beseda. Zatorej reče: „Vstani človek; jaz tega ne maram, ker človek sem, kakor ti, in pred Bogom smo si

vsi enaki“; vzdigne ga od tal in praša, česa zahteva.

Ali ta dolgo ni mogel spregovoriti zaradi prevelicega joka; dolgo-dolgo je še plakal, slednjič pa pravi: „Gospod! po odpuščenju! po to sem prišel k vam“.

Graščak se še bolj začudi in pravi: — „ali zaradi česa, ljubi moj?“ —

„Zaradi krivice!“

Na to pravi gospod: „Kdo si človek? jaz te ne poznam, da bi mi bil storil kako krivico“.

„Matevž Gorec, dragi gospod, iz bližnje vasi, eno miljo od tod“. In oddehne si, kakor bi mu bil mlinski kamen padel od srca.

„A! sin bogatega Stanislava? — Bog se te usmili! govori kako si prišel v tako revščino?“

„Oj! revščina gospod — revščina! in še tem več, ker sem si je sam kriv. Greh, greh, tuja krivica, božja kazen — to me je pripravilo ob vse in ostal sem berač, moji pa so že na pokopališču, gospod — in zaradi mene — o! to je hudo! Bil sem včeraj pri spovedi pri našem gospodu župniku, in oni so mi svetovali k vam. Prišel sem tedaj in prinašam vaše lastno imetje, kterega sem se pred nekterimi leti krivično po-

lastil, za kar me je Bog pravično kaznoval. Odpustite gospod! in vzemite, kar je vašega — rešite me teh peklenških muk, gospod — dobrotljivi in milostljivi gospod!“

In zdajci izvleče iz nedrija kos stare rute ter iztrese k gospodovim nogam nekoliko cekinov — in zopet je začel ihtiti se ter plakati.

Gospod pravi: „Ne vem, da bi to bilo moje; ali ker sam praviš — naj bo toraj, vse to darujem v čast božji vaši cerkvi, da bi ti tudi Bog odpustil kakor ti jaz odpuščam iz srca“.

Matevž se je hotel zopet zgruditi pred gospodovimi nogami, ali ta ga zadrži.

„O milostljivi gospod! da ne bi se bil rodil na svetu, ker sem se tako hudo pregrešil“.

Na to pravi gospod! „Sedaj je že, kar je! in ker obžaluješ hudobni učinek — to je že dobro. Ali povej mi, Matevž, kako se je zgodilo, da si bil ti edini iz vaše vasi med ono druhaljo. Kajti vsi vaščanje so takrat sedeli domá in so nas čuvali“.

„Gospod, to je je bilo tako“, prične Matevž, „ne vem že zaradi kakšnega opravka sem se bil oddalil od doma; menda sem kupoval konja pri znanem kmetu v tej vasi. Prišlo mi je na

mar nekoliko pogledati v krčmo. V krčmi pa je bilo sila ljudi, da se ni bilo skoraj moč preriniti. Kolikor je bilo v vasi kmetov, vsi so se sešli ondi zaradi neke pogodbe, njim na čelu pa je bilo nekaj postopačev, ki so se kakor trotje pomešali med nje in jim nekaj sumljivega pošepetavali na uho. In žid, ki je imel krčmo v lasti, — pravi rudečelasi Judas, potresel je s pejsami*) — ter se zvijal, kakor martinček, pri svoji stekleniči, prigovarjal ter nalival pridno žganja svojim gostom. Dokler so bili trezni, je že še bilo. Čeravno so oni malovredni postopači mnogo slabega govorili o graščinskih, so kmetje le poslušali in samo z glavami majali — drugzega nič. Ko pa so se jim že možgani razgreli in lica porudečila — jel se je ta in uni meniti z onimi postopači. In nastal je šander in ropot, kakor sodnji dan v židovski božnici (sinagogi). V začetku nisem vedel, o čem se menijo; in gotovo ne bi bil jaz tako daleč zabredel. Ali kaj zabredel! to je le izgovor — zgodilo se je, — moja krivica! — Po drugem kozarčku se mi

*) Pajsa se poljski imenujejo nekaki kodri, ki jih vpletajo poljski židovi v lasé, da jim benglajo potem ob stranéh po obrazu.

je storilo vroče in motno v glavi, da še nikdar tako, potem mi je jelo slabo prihajati, in kolikor bolj se mi je vrtelo v glavi, tem glasneje mi je šepetalo na uho, dokler ni slednjič popoloma utihnilo. Ko je jeden postopačev zapazil, da radovedno poslušam, kar imajo oni med seboj, pride s kozarčekom k meni ter mi napije — kaj je bilo storiti! — jaz sem izpil v mojo nesrečo.

Tako je šlo do noči. — In bilo je, kakor še danes dobro vem, že blizo polnoči, ko skoči eden onih postopačev na mizo ter zakriči s hripavim glasom: hurá tovariši! Vsi skupaj smo jo vdrli iz krčme na polje. — od ondot razšli so se kmetje po kosé in vile ter hajdi nad graščino. — Od tod prihaja vsa nesreča!

Zjutraj se vrnem z grajskimi cekini domú. In nihče v celi vasi ni vedel, še doma nihče — kje sem bil. Vendar sem se bal povedati to celó lastni materi; zato rej sem skril cekine na dno škrinje.

Dokler se nisem dotaknil tujega blaga, ogibalo se me je maščevanje božje. Po očetovem pogrebu pa je bilo treba žganja za sedmino, pri hiši pa ni bilo nikakoršnega bora. Nekaj me je vleklo

k škrinji, sežem na dno in privlečem na dan en cekin. Pokličem deklo in svojo hčerko ter jej dam v roko cekin, da bi šla v krčmo po žganja. Ni šla tolikó daleč, da bi zmolil „očenaš“, — ko nastane šunder krog hiše; ozrem se: moja hčerko nese hlapec v naročju, kajti zlomila si je nogo — in na ravni cesti — gladki, kakor tû na tleh. „Ha!“ mislim si, „naključba — nesreča“; vendar sem sbranil cekin ter poslal četrтинko žita v krčmo.

Zopet je minilo nekaj časa, da se nisem dotaknil zlata. Na to mi uide vol na grajsko deteljo ter se preobjé. Treba je bilo kupiti družega. In zopet je nanoslo, da sežem v tej zadregi v škrinjo. Cekine spravim v mavho, zasedom konja ter jaham na sejm, ki je bil po sv. Petru in Pavlu v Bohniji. Hlapec je gnal vola, kteremu sem imel prikupiti par. Komaj se ogledam po sejmu, kar zapazim vola, popolnoma mojemu enacega. Kupčujem, pogodimo se, sežem v mavho ter nasujem cekinov — med tem pa jáme vpiti hlapec, ki je stal pri mojem volu. — Poglej živa duša, vol popolnoma zdrav — zgrudil se je kar naenkrat in jel zijati. Tu se je pokazala očitna hudoba v po krivici pridobljenem

denarji. Koj ko pridem domu, pograbim cekine, denem jih v železen lonec ter jih zakopljem pod žlebom v hlevu; in prisegel sem, nikdar več se jih dótakniti. Ali kaj je pomagalo? — hudoba razjezена, ko je pričela svoje delo, ni bilo temu ni konca ni kraja: padalo je v hlevu, umiralo v hiši, ginilo na polji in prišlo je tako daleč, da ni bilo česa deti v usta. In prišlo je jutro, ko je bilo treba nesti na pokopališče zadnje dete. Žena bolna ne vstane več, samo ječi sirota; samemu vragu bi se bil zapisal, da ne bi vsaj čul takovega večanja.

Treba je bilo tretjikrat po cekine, ki so bili zakopani v hlevu pod žlebom. Na nebu je vse črno, bliska se in grmi, kot sodnji dan. Nisem se bal nevihte; — ali kar je bilo v hiši, to mi je stalo strašno pred očmi. Dobil sem cekine iz zemlje, — strelja mi je zapalila hišo — veter raznesel pepel po svetu. Po sreči so mi ljudje rešili dvoje trupel v hiši: edino hčerko, ki je umrla zaradi ran — in ubogo ženo, ki je poginila v črni noči žalosti zaradi hčerke. — O jaz nesrečni človek!“

In zopet je začel tarnati Matevž, tudi blagočutnemu gospodu so stopile solze v oči.

Kaj pa potem? Matevž Gorec je hotel služiti vse življenje pri graščaku. Ali dobrotni gospod tega ni dovolil.

Oblekel ga je za lastni denar, obsejal mu je zemljišče, ki je ležalo zapuščeno, dal potrebnih drv ter posodil denar za razno orodje in hišno pripravo. — In z graščakovim odpuščanjem in Matevževim kesom je nehala jeza božja, in zopet se mu je godilo dobro, kakor poprej njegovemu očetu Stanislavu, in dandanašnji je zopet premožen kmet, čeravno ne tako kakor nekdanj — ali živi pobožno, pošteno in varčno.

Na pokopališču pa, kjer ste stali dve mogili, ondi se svetita dva pozlačena križa; in pri ljudéh, ki so stanovali v vasi, bil je zopet v čislu kakor poprej.



Plavec na Savini.

(Povest; spisal Andrejčkov Jože.)

Po drči samotni vodica šumi,
Opira skalovje grozeče;
Tik brega postaren planinec sloni,
Veđerno mu solnce obliđe zlati,
Srcá celi rane skeleđe; — — —
— — — — —

Krek.

Jesensko solnce je ravno jelo zahajati za solčavske planine in vrhunci vitkih smrek in jel so se jako krasno svetili obsevani od rumenih solnčnih žarkov, ki so ravnokar jemali slovó.

Ob kraju dolge in strme drče je sedel na smrekovem deblu že sivolas mož v rujavi kamižoli in irhastih hlačah držé sekiro drevenico med koleni in napravljaje tobak v majhno pipico. Ravno kar je posekal debelo vitko smreko ter jej oklestil goste veje in tenki vrhač, sedaj pa si je zadovoljen opočil prevdarjaje, koliko bo dalo deblo krlov in koliko se bo izrezalo iz njih žaganic na prodaj.

Mož še ni dolgo sedel v tej samoti zatopljen v svoje račune, ko se zasliši po hosti žvenke-

tanje in krdelo ovac se pripodi po resju doli. Za njimi je stopal že tudi prileten možek z debelo gorjačo v roci, poleg njega pa je kocnjal velik kosmat pes z grebenico na vratu brbraje in stikaje simotam po grmovji, da bi si kratil čas. Zdaj je prepodil na veji sedečega ptiča ter z nastavljenimi ušesi in odprtim gobcem zrl za njim, med tem ko se je mali krilatec zopet vsedel na vejo bližnjega drevesa nekoliko više, čvrće oponašaje svojega preganjalca, ki ni mogel za njim, — potem je zopet hlastnil po kuščarju v grmovji, ki je naglo smuknil med kamenje in ondi togote napenjal svoj zeleni trebušček; slednjič pa zapazi našega samotnega planinca na smrekovem deblu sedečega, in koj jame renčati in lajati, da je vse prek letelo. Še-le ko ga črednik posvari, utihne kosmatinec mahaje s kodrastim repom ter zopet gre vohat po grmovji, kje bi kaj staknil.

„Bog ti daj dobro popoldne, Breskvar! si jo pa podrl zopet eno, jeli?“ ogovori prišlec na smreki sedečega moža.

„Kaj pak; za danes, menim, bo dovolj“, odvrne ta, „uni teden sem kupil od Brodnika dvanajst smrek, pa sem jih danes posekal. Dal

jih bom na žago in splavil na Hrvaško, da bo kaj več dobička; doma ni nič s kupčijo“.

„Dobro je dobro, če človek kaj pridela dandanašnji je hudo za krajcar, nikjer ni denarja, in onim, ki ga imajo, ne gre izpod palca“.

„Bog pomagaj je povsod!“ vzdihne dervar. „Ti, Štefan, se pa polagoma v dolino pomičeš s čredo, vrh planine bo že mraz“.

„Mraz in pa paše zmanjuje, paše“, pritrjuje črednik. „Tudi volkovi so jeli že zelo pritiskati, predvčerajšnjem mi je eden teh mrharjev spred oči vzela najboljšo ovco ter jo odnesel v kljub moji in psovi prizadevi odpoditi ga. Grozno zgodnji so letos in mnogo jih je, brž ko ne bo huda zima“.

„Tudi medved, pravijo, zahaja letos pogosto med drobnico. V gornjegraških planinah je že neki mnogo ovac podavil ta kosmatin“, pravi na to Breskvar.

„Predlansko jesen je bil dvakrat zaporedoma tudi v mojo ograjo prišel ta mrcina, pa zadnjikrat sem ga usmodil s puško, a nisem ga dobro zadel, in od takrat ga ni več blizu; pred smodnikom ima vendar strah.“

Med tem, ko sta se planinca razgovarjala o ovčji paši volkovih in medvedih, zasliši se

naenkrat spodej v dolini krik, ki je prihajal iz mnogoterih grl. V drugej strani prek hribovja je bežalo krdelo moških, ki so se zgubljali zdaj za grmovje, zdaj v grape in za skalovje; ter vedno bolj pripognjeni in sklonjeni hodili. Ne dolgo potem prihiti drugi trop, ki je bil še obilnejši. Znati je bilo, da se ti zadnji niso pred nikomur skrivali, kajti drvili so zdaj navkreber zdaj navzdol, ne iskaje skrivališč, in sledjič pozgubili v bližnji hosti, odkoder se je le tu pa tam na kakej goličavi še prikazala kaka glava. Kakor je bilo videti, izgubili so sled prejšnjih begunov, ker so jo mahnili ravno v nasprotno stran ter te pustili za seboj.

„Poglej, poglej, Breskvar, kako jo fantje pihajo v goščavo, kot bi žgal!“ oglasi se črednik, ki je zrevši proti oni strani pretrgal govorico in s prstom kazaje naznanjal svojemu tovaršu kraj, kam jo mahajo.

Breskvar se nekako plaho ozré tjekaj in nehoté poluglasno zdihne; „O Bog in ljuba Mamka božja ga obvarvajta!“

„Vidiš, sedaj pa Lituški župan žene svojo armado“, nadaljuje črednik, „le poglej ga, kako z levo nogo stopa, kot bi si bil kolena spahnil. Star

tepec, pa še nima pameti; jaz bi ti lazil po hosti za prazni nič“. Pa ko bi že take ukazal poloviti, ki nimajo nikakoršnega dela in se ves božji dan krog klatijo in lenivajo, naj bi že bilo, pa on vkljub soseski same take lovi, ki so doma pri gospodarstvu potrebni. Lej, vlani je spravil v vojake sina moje sestre, ki je bil edini otrok. Vse prošnje niso nič pomagale, moral je iti. Še sedaj nič ne vemo, kje je, nemara so ga že ubili, pisanja še nismo dobili nobenega od njega. Koliko je potepinov po naših krajih, posebno pa gozdnih tatov, ki bi bili zreli za vojaščino ter bi imela soseska mir pred njimi, pa teh nihče ne vidi, ako pa ima revna mati edinega sina, tega jej pa koj vzemó. Le jaz naj bi bil vsaj en dan cesar ali vsaj komisar!“ — — Črednik bi bil morda še delj govoril, ali videti, da ga njegov tovariš ne posluša in tudi nobene vmes ne zine, prenehá tudi on rekoč: „saj danes jih ne bodo dobili, izgrešili so jih“.

Zadnje besede je menda starec čul, kajti zdramil se je iz svoje zamišljenosti ter djal: „da bi le Bog dal, da bi visoko v goro ušli, ondi jih saj ne bodo iskali“.

„Če pes ni, da bi župan s svojo okorno nogó kobacal po plazih in skalah, saj bi si še vrat vlomil“.

„Moj Urh je tudi brž ko ne med temi fanti, ki so sedaj bežali v goro“, pravi stari bolestno. „Komaj je izpolnil osemnajsto leto, pa mora že iti. Saj pravim, dokler je otrok majhen in nedolžen, ga puste starišem, ko pa doraste, ga pa vzame cesar in požene po svetu. Sam ne vem, kaj bom počel, če ga vjemó. Jaz sem mu svetoval, naj bi se odtegnil nekaj časa iz dežele, pa bi bil ta ravs in kavs pri kraji, pa fant kar noče; pravi da se ne gane iz domačih krajev. Lituški župan imá še posebno piko nanj. Predlansko jesen namreč je prišla koza v moj zelnik, in ker nisem vedel čegava je, zaprl sem jo doma v hlev ter jo imel ondi nekaj dni. Nekega jutra pride župan ves razjarjen ter se jame jeziti nad menoj, po kakej pravici mu vzamem kozó. „Koza je bila v zelji“, pravim jaz, „zato sem jo zaprl, ker nisem vedel čegava je“. „Je že prav“ djal je, „to reč bova že še pobotala, preden se boš nadjal“. In od slej me ne more več videti. Po mojem Urhu bo stregel, kar bo največ mogel“.

„Saj res, tvoj Urh je že tudi goden, pa mi ni prišlo na mar“, povzame črednik, ki se je šele sedaj domislil, da imá njegov tovariš sin zrelega za vojake. „Bo žaltova zanj, bo; čvrst fant je, velik. Pred par leti je bil še čisto majhina merkvica, suh in droben, sedaj se je pa tako storil. Škoda ga bo, če mu nalože teleta na hrbet. In sedaj ko so neprenohoma vojske“ vzdihne starec.

„To je to. Zmeraj se pokajo, zdaj tukaj, zdaj tam, in mlade ljudi pobijajo. Pa bi že vendar ukrotili tistega Bonaparto, ki vodi Francoze, saj ima naš cesar vendar mnogo ljudi. Huzarje naj bi poslal nad-nj, huzarje, ti bi ga zmokastili ter mu premeli kosti“.

Črednik je še dolgo modroval in ugibal, kako bi lahko ugnali Francoze v kozji rog. Breskvar pa je ves čas le molčal, k večem zdaj pa zdaj prikimal z glavo, potrjeva je tovarševe besede, slednjič pa se je pastirju le predolgčas zdelo samemu govoriti, toraj se poslovi in odpravi za ovčami, ki so se že daleč pozgubile po hosti.

Breskvar je še nekaj časa sedel na smrekovem deblu, potem pa je tudi on vstal, zadel

sekiro na ramo ter odšel po ozki stezi, ki se je vila navzdol proti cesti. Ravno je jelo zvoniti pri fari avemarijo in kmalu potem se oglasijo tudi po bližnjih cerkvah zvonovi milo odmevaje po okolici. Starec pride do visoke, z mahom poraščene skale, po kateri je curljal viškoma doli bister studenček, padaje v majhen, z belim peskom posut tomunček, ktereга je skoraj popolnoma zakrivala visoka praprot. Planinec se ustavi pri skali, prisloni sekiro h krivej brezi in vzešči klobuk iz glave stori velik križ ter jame moliti polglasno angeljsko češčenje.

Zdavnej je že dokončal, a vendar še stoji zamišljen oziraje se po okolici, ktero je že pokrival večerni mrak. Moža so morale mučiti hude skrbi, kajti večkrat je globoko vzdihnil in solzne kaplje so se mu žabliščale v očeh.

Slednjič pokaže blede mesec svoja rožička skozi smrečevje, naznanjevaje, da je pričel svojó nočno pot. Stari se še enkrat prekriža, dene klobuk na glavo, potem pa jo počasi maha navzdol.



Komaj dopolnil sem osemnajst let,
 Cesar me hoče v soldate imet'.
 Kako bom soldat,
 Ko sem pobič premlad,
 Ne morem še puške zmagvat'.

Narodna.

Večer je bil precej mrzel; od severja doli je pihala ostra sapa, po jarkih in ob vodah pa so se vlačile sivkaste megle, ki so zrak še bolj hladile.

Po cesti, ki prihajaja iz gornograške doline, ter se vije potem tikoma ob Savi proti Mozirju, stopal je urnih korakov posamezen človek, oblečen je v debelo kalmukasto sukno in s puško prek rame. Precej dolgo je že krevsal samotno pot, slednjič pa se mu posveti nasproti nekaj lučič in kardelo fantov, ki so sedeli ob cesti na debelih kladah, pripravljenih za žago, ter prepevali, opomnili so poznega potnika, da se bliža človeškimi stanovališčem.

„Dober večer, fantje! bom že skoraj v Mozirji?“ praša prišlec prijazno.

„Bog daj dober večer! Ste že ondi, kjer tu-le doli je cerkev“, odvrnejo nekteri fantje.

„Takisto. Lepa hvala!“ pravi popotnik ter koraka dalje.

Fantje, ki so bili tukaj zbrani, bili so že odrastli, katerim se ni bilo treba več bati vojaščine, toraj so lahko zahajali na vas brez strahu, med tem ko so njihovi mlajši družniki morali begati po hribih ter se potikati po hosti.

Kmalu pride ptujec do visoke hiše z dvema nadstropjema, iz ktere se je čul navadni vriš. — Brez pomisleka odrine na pol priprta vrata ter stopi noter, kajti zdelo se mu je že menda, da mora biti tukaj krčma.

V precej prostrani sobi je bilo zbranih nekaj pivcev, ki so sedeli v kotu za mizo in pili skupaj bokal vina. Na zadnjem koncu je sedel kerčmar, majhen, precej rejen možiček, ter že težko čakal trenutka, da bi možje izpraznili bokal vina, in bi mu ukazali novega prinesiti. — Pri peči na klopi je sedel razcapan možiček razmršenih, osivelih las in grozno dolzega nosa, ter neprenehoma brenkal na svoje polomljene citre, na katerih je že manjkala polovica strun. Brenkanje je bilo vedno enolično in podobno onej počasnej pesmi, ki pravi:

Anton Capon
Je godel zastonj,
Marička plesala,
Ni vinarja dala.

Prišlec je moral biti tukaj čisto neznan, kajti le kratko je pozdravil nazoče, potem pa se vsedel k majhni mizici pri peči ter si ukaza prinesiti polič vina.

„Vi ste bili gotovo na lovu“, pravi eden pivcev za mizo novemu gostu.

„Dá, bil sem, pa danes ni bilo nič prida“, odvrne ta kratko.

„Ne zamerite, vi se mi zdite čisto neznan; gotovo niste iz našega kraja“, nadaljuje oni, „ker tu okrog poznam vse ljudi“.

„V Gornem gradu sem na počitnicah pri svojem prijatelju“, pravi ptujec ozrevši se nekako plaho po nazočih. „Na lovu sem izgrešil pot, me je pa noč prehitela“.

„A takisto, v Gornem gradu ste; tam je zmeraj dosti gospode“, pravi vaščan za mizo ter pomoli krčmarju prazni bokal, da bi ga vnovič napolnil.

„Možje, letos bo dober lov v planini“ povzame krčmar besedo, ko pricenca polni bokal na mizo, „lovci se povsod hvalijo.“

„Morda za tiste, ki krščeno žival lové, ne?“ smeje se eden vaščanov.

„I kaj pak, jaz menim zajce, volkove, medvede in enako zverjad; kdo se meni o fantih, ti so revčki sedaj, usmiljenja vredni.“

„Nad medvede se bom tudi jaz spravil letos, torek zleze v brlog, ker potem ga je lože stakniti. Meni so že znani kraji, kamor se najraje splazi,“ ogласi se krepek še mlad kmet, ki je doslej le bolj molčal in poslušal. „Samo paziti moram, da se mi takova ne pripeti, kot vlani.“

„Kaj si ti že medveda streljal, Gašper“ prašajo ga radovedno vsi nazoči.

„Kaj pa da sem ga. Z rečiškimi cerkovnikom sva prěd tremi leti enega vstrelila, ki je imel že tri krogle v sebi, vlani pa bi jo bil v solčavskih planinah sam skoraj skupil. Kaj vam še nisem pravil?“

„Ne še, povej no, kako je bilo?“ prosijo vsi.

Govornik si izplakne grlo s kozarcem vina, potem pa pogleda ponosno po nazočih, češ, ako ga vsi poslušajo, ter prične: „Lansko leto sem spremljal nekega Dunajčana, jako prebrisanega loyca, v solčavske planine, ki bi bil rad ondi podrl takovega kosmatina. Ker sva bila obadva pogumna in predrzna korenjaka, nisva iskala nobene družbe, temuč se sama napotiva nekega

jutra v planino, kjer sva sodila, da mora biti medved skrit. Cel dan sva že hodila, pa vse zastonj, slednjič je bil Dunajčan že nevoljen ter hotel iti domu. Mene je bilo sram, da bi prazna šla z lova, ko sva drugim za gotovo obljubila, da dobova do noči medveda, toraj prosim svojega tovarša, naj me nekoliko počaka, jaz pa grem pogledat doli ob plazu, če ni ondi mrhača. — Komaj pridem pod skalo, ki je strmela nad menoj, ko se začne spodaj v hosti nekaj lomiti, in kmalu potem pribaca velik medved naravnost proti meni. Jaz napnem petelina, počakam za debelo bukvijo skrit, da se mi dovelj približa, potem pa pomerim in sprožim. Medved strašno zatuli, spné se na zadnji nogi, potem pa se spusti naravnost proti meni. Jaz sem bil že zopet pripravljen na strel, pa ta prebita puška se mi ni hotla vžgati. Kaj bo pa sedaj, mislim si, ter se stisnem za bukev. Pa medved me je bil že za pazil. Urno primomlja po bregu gori, plane k drevesu ter ga objame z obema tacama. Meni je začelo gorko prihajati, videti, ktereга ljubeznivega tovarša imam pri sebi, in sam nisem vedel, kako bi se rešil. Bežati ni bilo moč, razun puške nisem imel nikakoršnega orožja, medved

pa je bil vedno bolj predrzen. Precej dolgo sva plesala krog bukovega debla ter se lovila, in večkrat me je tovarševa taca dokaj neprijetno oplazila, slednjič pa v smrtnem strahu zgrabim z yso močjo medveda za vrat ter ga tiščim k deblu, da so mu kar kosti pokale. Zdajci sem jel tudi na vse grlo vpiti in klicati na pomoč, vedevsji, da moj lovski tovarš ne more biti daleč, kajti čutil sem, da mi moči pešajo, medved pa je vedno huje dremsal in skakal, da bi se rešil. Slednjič pride moj Dunajčan, in videti v kaki zadregi sem, izvleče brž izza pasa dolg nož, ter ga porine medvedu v levo stran. Kri bruhne iz rane naravnost va-me, medved začne pojemati in kmalo potem se zgrudi mrtev na tla. To vam je bil korenjak, ne verjamete, še nikdar nisem videl takovega medveda. Predla pa mi je predla takrat, to vam rečem.“

Govornik je ravno končal svojo strašansko povest o medvedjem boju, kateri se nazoči niso mogli dovolj načuditi, ko zunaj nastane hrup, in kmalo potem se pridrvi v sobo cela drhal možakov s palicami in raznim drugim orožjem.

Tri mlade fante z na hrbtu zvezanimi rokami so prignali seboj. Prva dva sta bila čisto

poparjena in komaj sta se zdrževala joku, tretji pa, najmlajši med njimi, stopal je moško ter se oziral, skoraj bi rekel, nekako ponosno po gostih v hiši.

„Jemine, poglejte si no, Breskvarjevega Urha tudi imajo!“ sliši se čudenje med pivci.

„To spravi starega pod zemljo,“ pritrjuje prvi, „samega ima, pa so mu še tega vzeli.“

„Tako-le se godi siromaku, ki nima posestva da bi ga prepisal sinu,“ pravi drugi.

„Na, Urh, pojdi pit!“ pokliče na to eden kmetov mladenča, ki je stal sredi sobe med lovci. „Pes dedcev, da so ravno tebe morali vjeti.“

„Ne morem, sem zvezan,“ odvrne mladenič z nekakim bolestnim posmehom.

„Je hudimana, saj res. — Hej, županov oče iz Lituša, odjenjajte nekoliko Urha vezi, da bo vsaj piti mogel, saj vam ne uide,“ obrne se oni potem k županu proseč ga.

„Ne smem!“ odreže se kratko župan ter koraka s svojo okorno nogo po sobi, kakor bi svet meril.

Lovce je morala ta človeška gonba precej utruditi, kajti posedli so krog mize in jeli neusmiljeno lomiti velik hleb kruha, ki jim ga je prinesel krčmar na mizo, med tem, ko si je župan odkašljeval in si brisal z višnjevimi robcem pot s čela.

Nihče nazočih ni spregovoril več niti z županom niti z lovci, le tu pa tam so se čule kake zbadljive besede, ki so letele večidel vse na Lituškega župana. Tega ošabnega in neusmiljenega človeka je imel vsakdo v želodcu, najbolj pa gospodarji, ki so morali ob največem delu iti na lov, ako je on zapovedal.

Že so se jeli vaščanje pozgubljevati iz krčme, in odhajati vsak na svoj dom, ko pride v sobo stari Breskvar ves potr. Molče se približa Urhu, ki je sedel na klopi ter mu poda roko, kakor bi se hotel že za vselej posloviti od njega. „Oh ti moj Bog,“ vzdihuje starec in solze ga polijó, „kaj sem doživel na stare dni! Sedaj res ne bom imel nobene žive duše na svetu, ki bi mi pomagala. Urh! zakaj me nisi ubogal?“

„Nič ne žalujte, oče!“ odvrne mladenič pogumno, „prej bo župana“

„Zlodí vzal, nego tebe, jeli?“ zakrohoče se župan. „E fante, ne vem, če bo kaj.“

Sedaj se obrne stari Breskvar k županu: „Oče, za pet kriščevih ran vas prosim“ jame tarnati, „pustite mi vsaj edinega sina. Saj ste menda vendar človek in ne živina, usmilite se me. Kaj bom počel na stare dni; slab sem,

delati ne morem, in če zbolim, kdo mi bo stregel?“

„Vsak mora soldat biti, sedaj ni nič izbire,“ godrnja župan, ki je ravno zamašil v usta debel krhelj mesene klobase. „Cesarju je treba ljudi, Francoz trka na vrata.“

Ko starec vidi, da je vse besedovanje zastoj, zgrabi ga nevolja ter jame očitati županu njegovo trdosrčnost. „Vi ste melopridnež, v oči vam povem,“ jame rohneti; „tistih ne vidite, ki so vam v kvar po okolici, tistih se bojite, ker ste strahopetec, mevža, ne pa župan. Siromaka še bolj stiskati, o, to je vaše veselje; pa le počakajte, Bog je še vedno tisti, kakor je bil, vse se vam bo še otepalo, boste videli, le zapomnite, kaj vam pravi nesrečni oče, kateremu ste vzeli sina, edino podporo.“

„Če ti ni všeč, stari dedec, pa se pritoži pri gosposki, kaj se tukaj vjedaš nad menoj!“ zahuduje se župan, ko se mu je že preveč zdelo. „Jaz po postavah ravnam, pa je preč, ne potrebujem nobenega očitanja.“

Breskvar ni nobene več zinil. Nekaj časa še sedi pri sinu molčé, ki je tolažil očeta, kakor je vedel in znal, potem pa se odpravi vèn; — žalost ga je premagala, da se ni mogel več

zdržati solz, in da bi sinu s tem še večje bolesti ne napravljaj, šel je vèn pod milo nebo.

Ptujec, ki je sedel ves čas molcé pri mizi, in ves ta dogodek opazoval, odide za njim.

Zunaj na dvorišču se starec nasloni na steno ter se jame ihtiti, kakor malo dete. Ptujec stopi bliže k njemu ter ga potaplja po rami. „Oče,“ pravi, „nič ne jokajte, vaš sin ne bo vojak, če me bo le ubogal. Jaz sem vam porok.“

Stari mož ni prej zapazil tega človeka v sobi, toraj ga nekako dvomljivo pogleda, kakor ne bi mu prav verjel; videti pa, da ptujec resno govori, prime ga za roko in pravi: „jaz vas ne poznam, kdo ste, ali če mi to dobroto storite, hvaležen vam bom vse življenje, molil bom za vas in dal za mašo v Nazaretu na čast Mamki božji, da bi vam sprosila srečo tukaj in na onem svetu.“

„Le mirni bodite, kar sem obljubil, bom tudi spolnil. Sedaj pa lahko noč, oče!“ Pri teh besedah se ptujec zopet odpravi v sobo, starec pa gre dalje po dvorišču, sede na debelo tnal, ki je ležala pri drvarnici, in držé glavo v dlani, sedi ondi in polglasno moli, kajti ni se mu ljubilo iti domu iskat počitka, žalost ga je preveč morila. — —

Ah le za hip naj tukaj postojim:
Ker tu je pot k očetni hiši moji
Ki bila je nedavno tako srečna.

Peliko: Tomaž Mor.

Drugo jutro je bilo po vsej okolici mnogo hrupa. Raznesla se je novica, da je ušel Breskvarjev Urh po noči iz krčme v Mozirji, kamor so bili shranili lovci svoje vjete ter jih čuvali. Nihče ni vedel, kako se je to zgodilo, ker so bile vse duri zaprte in lovci celo noč budni. Nekteri so menili, da se je morda v hiši kam skrnil, ker pa ga le ni bilo najti, jeli so lahko-verneži soditi, da je bil ptuji človek sinoči y krčmi gotovo čarovnik ter je izpeljal Urha skozi ključavnično luknjo iz hiše. Ljudje so bili veseli, da je fant ušel, ker so ga imeli povsod radi, in gotovo vsakdo bi ga bil še raje prikrl, ko bi ga našel, nego ga izdal; samo župan, ta je bil strašno razjarjen, in celo krčmar s svojim brinjevcem ga ni mogel potolažiti, čeravno je možek to pijačo nad vse ljubil. Na vse zgodaj že je stopal po cesti gori in doli s svojo okorno nogo, da se je kar zemlja tresla pod njim, ves pot pa je godrnjal, kot medved v žlamboru, in

če ga je kdo kaj vprašal, zarežal je nad njim, odgovoril pa mu ni nič. — Tako hudi že davno niso bili županov oče iz Lituša. —

Urh jo je tedaj unesel v veliko veselje sosedom, ki so jeznaritemu županu radi nagajali, očetu pa v tolažbo, da se sin le morda ubrani vojaščine in čez kaj časa zopet pride domu.

Dve leti ste bili že blizo potekli in Francozje so še vedno mirno ležali na Slovenskem tje do štajerske meje, med tem, ko so se vse vlade pridno pripravljale na boj, zlasti na severju, da bi uničile strah cele Evrope, — mogočnega Napoleona. — Urha še ni bilo ves čas nič domu, in če je kdo starega Breskvarja vprašal, kje je, odgovoril mu je ta, da ne vé; bodi si, ker stari res ni vedel za-nj, ali pa ni hotel nobenemu povedati bojé se, da ne bi ga izdal.

Bila je lepa, hladna poletna noč. Na nebu se je lesketalo brez števila zvezd, med katerimi je plavala blede, polna luna ter čarobno obsevala okolico, hladna sapica je majala peresca po drevesih, da so šumela, kakor bi se zabavljala in ljubkovala med seboj, iz travnikov pa je duhtelo ravno pokošeno seno, katero so bili zložili kosci v velike kupe sem ter tje po senožeti.

Vse je bilo že mirno po okolici, le tu pa tam je prilezel kak hlapec iz svojega ležišča, obesil pruštoč čez ramo ter šel na vas vriskat in pet k drugim tovarišem, da ne bi zanemaril stare navade.

Po cesti gori od Gomilskega proti Braslovčam je korakal posamezen človek z debelo gorjačo v roci, na katero se je zdaj opiral, zdaj jo je zopet nesel pod pazduho, kar je kazalo, da si jo je oskrbel bolj zaradi varnosti, nego svojim udom v pomoč. Pazno se je večkrat oziral, ako je čutil kak šum, in če je imel srečati kakega človeka, ognil se mu je v stran, skrivši se za grm, ali pa je še bolj pospešil korake ter ga pustil za seboj, le kratko odvrnivši njegov pozdrav.

Tako je prikoračil unokraj Lituša, kjer se dolina oži in cesta pelje tikoma ob Savini. Zdajci se mu zablišči nasproti luč precej daleč gori pod hribom. Popotnik krene s ceste po ozki stezi med vinogradi; varno korači strmo pot, ki se je vila zdaj po spašnikih, zdaj zopet po grmičji. Mnogo ograd je preskočil, mnogo plotov prelezal, slednjič pa pride do borne lesene kočice, ki je stala samotno ob bregu tik gostega bukovja. Po tratini krog hiše je raslo nekaj

sadnih dreves, spodaj po bregu se je potezal majhen kos njive, obsejan z raznim žitom in sočivjem, dalje pa so bili sami spašniki in leskovo grmičje. Na prvi mah je bilo znati, da ta posestnik ni bogat in da na svojem pičlo odmerjenem polji še toliko ne pridela, kolikor potrebuje za živež.

Skozi majhne, okajene šipe je še odsevala luč, gospodar je moral toraj še čuti.

Naš popotnik stopi tiho pod okno, gleda nekaj časa zvedavo v sobo, potem pa lahno potrka na šipo. Oknice se odpre in iz sobe se čuje moški glas: „Kdo je?“

„Jaz, oče, jaz; le odprite!“ oglasi se oni zunaj.

Mož v sobi je moral poznati glas, kajti nekako veselo je vskliknil, zaprl zopet okno, potem pa so se bříž odprle vežne duri in zunaj čakajoči stopi v slabo razsvitljeno sobico.

„Oh Urh, od kod pa ti tako pozno!“ vsklikne starec veselja solzán ter stisne mladenču roko.

„Bilo mi je že tako presneto dolgčas na ptujem,“ odvrne sin smeje se, „moram vendar enkrat pogledat domu, kaj oče počnó, sem si mislil ter jo krenil prek planin čez meje.“

„Od kod pa si prav za prav prišel?“ poprašuje oče, ki bi bil vse nāenkrat rad zvedel, „kako se ti je godilo ta čas? — si bil zdrav? Mene je že tako skrbelo, ko nisem nič čul o tebi. Da bi se mu le kaj hudega ne zgodilo, mislil sem vedno ter molil vsak večer, da bi te Bog obvaroval vsega hudega.“

„Naravnost iz Kranjskega sem prišel. V Ljubljani sem služil pri nekem usnjarju, kjer se mi je prav dobro godilo. Nihče me ni prašal niti kdo sem, niti, če imam kake pravice seboj. Te dni pa se je jelo govoriti, da bodo tudi Francozje vse pobrali v vojake, kar je sposobnega, ker se bodo menda zopet kje udarili. Torej mi pravi moj gospodar sinoči: „Urh, meni bi bilo žal, ako bi te vtaknili med vojake, braniti pa te ne morem, kakor sam previdiš, bilo bi toraj najbolje, ko bi jo pobral v kak varen kraj; poskusi!“ Jaz sem dobro prevedel, da mi res družega ne kaže, nego ubogati gospodarja, toraj koj privolim v to. Dal mi je nekaj denarja in koj danes zjutraj na vse zgodaj sem jo ubral prek gor ter prišel srečno čez mejo. — Doma vem, da ne bom varen, torej jo mislim potegniti na Hrvaško ali pa na Ogersko, kakor bo bolj kazalo.“

Starec je nekaj časa zamišljeno strmel pred se, kakor da bi bil tudi on predobro čutil, da mu ne bo moč dolgo prikrivati sina pod domačo streho.

„Potrpi nekoliko,“ pravi potem, „morda le Bog dá, da se kaj na bolje obrne in ti ne bo treba od doma, če bi pa le drugače ne bilo, pa greš drugi teden z menoj na Hrvaško, kamor bom plohe plavil; ondi te bom lahko večkrat obiskal in tudi varen boš popolnoma.“

Sinu se je ta očetov svét popolnoma prijazen zdel, toraj sklone počakati toliko časa in se prikrivati doma.

„Nekaj, Urh, te moram še vprašati,“ nadaljuje potem oče sedé s sinom na klopi za mizo ter si napravi tobak. „Povej mi vendar, kako si jo tisti večer izpeljal, da si ušel, in kdo je bil tisti človek, ki mi je bil obljubil rešiti te ter je to tako dobro izvršil. Jaz ne bi bil za ves svet verjel, da boš ti še kedaj ubežal iz županovih pesti, ki je posebno na te tako pazil. Ti ne verjameš, kaj je počenjal drugo jutro, ko si mu bil tako kašo upihal! menil sem, da se bo same jeze snedel.“

„To je bilo tako-le, oče, le poslušajte, da vam povem; meni se je samemu čudno zdelo. — Ono noč, ko smo bili v krčmi zaprti v posebni sobi in so nas lovci čuvali, pride proti polnoči skozi okno oni ptujec noter, ki je prej zvečer sam sedel za mizo pri peči. Una dva vjeta sta bila že pospala in lovci so trdno smrčali preobloženi z vinskim duhom; kajti vedeli so, da smo dobro zvezani, toraj ni bilo skrbeti, da bi ušli. Ptujec se mi približa molče ter mi prereže vezi, potem pa me siloma vleče k oknu ter šepne, naj zlezem ven. Ko bi trenil, bil sem zunaj na cesti, on pa za menoj. Molče sva jo vdrla dalje naravnost proti hribom, on naprej, jaz pa za njim. Ko se je jelo daniti, sva bila že čez mejo in sedaj sva se še-le zmenila, kako in kaj. Pravil mi je, da je tudi on Štajerc, doma doli blizu Celja. Ubežal je bil vojaščini na Kranjsko, one dni pa je zopet prišel domu pogledat k svoji stari materi, da ne bi bila stara sirota preveč v skrbeh zastran njega. Ko je videl vas, oče, tako žalostne v krčmi, smilili ste se mu tako, da je sklenil vsakako rešiti me, naj velja, kar hoče, in res je spolnil svojo obljubo. On mi je tudi dobil službo pri tistem usnjarju v Ljubljani,

kjer je bil dobro znan, ter me je mnogokrat obiskal. Pozneje je šel zopet mater obiskat, pa takrat bi ga bili kmalo zalotili, komaj je ubežal, pa ne na Kranjsko, temuč nekam na Nemško, kakor sem slišal; ne vem pa, kje je zdaj.

„Hvala Bogu, da je le ubežal!“ pravi stari Breskvar, ko je končal Urh svojo povest. „Bog mu daj srečo in zdravje, zmerom bom molil zanj, ker je bil tako blag človek. Kdo ve, če bi te bil še kedaj videl, ko ne bi te bil on rešil?“

Daniti se je jelo in po nekterih cerkvah je že dan zvonilo, ko se Breskvar še-le domisli, da bo treba vendar nekoliko počitka, zlasti sinu, ki je prišel tako dolgo pot. Izbere mu prav varen kotiček pod streho, kjer ne bi ga bili našli lovci, ko bi bili tudi vse pretaknili. Ta kraj je odločil Urhu za navadno spalnico, ker se ni bilo zanašati, da ne bi prinesel kak pes županovih sledilcev blizo, ki so se vedno potikali po vseh krajih skrivaj.

Gotovo pa stari Breskvar že dolgo ni imel tako vesele noči, kot nocoj, in kdo ve, če je samega veselja kaj oči zatisnil?

 Strmé zré v valove, zdihuje britkó
 solzé mu vroče polnijo okó,
 In prsi bolest mu razdeva.

Bilo je v nedeljo proti večeru kakih štirnajst dni po prejšnji dogodbi.

Lituški župan je sedel na klopi pred hišo in krepko vlekel tobakov dim iz svoje pipice izpuščaje ga proti oblakom, da bi se prepričal, kakov veter vleče in če bo čez teden lepo vreme, da bi še ostalo seno spravil domu iz travnikov. Zraven njega je sedela njegova zakonska polovica, že priletna žena, pa vendar še lepo rejenega lica in dobre barve.

Župan je bil videti danes precej hudomušen, kajti čelo mu je bilo zgubančeno, ustne nabrane v šobo, iz katerih je molela kratka smrekova cev, majhne oči pa so se mu tako hudo svetile izpod dolgih obrvi, kakor bi se za morjem bliskalo.

Dolgo sta sedela obadva molčé; stari je vedno zrl proti nebu, kakor bi hotel zvezde prešteti, ki so se počasi vžigale na nebesnem oboku, žena pa je s pobešeno glavo zrla v tla in držala roki sklenjeni v naročji. Nekaj je moralo danes biti med njima, da se je stari tako razjaril.

Nemara je žena po nesreči kak lonec ubila, ali pa je mačka smetano pojedla v kleti, katero je pustila gospodinja po nepozornosti odprto. Zastonj se župan gotovo ni jezil, ki je sicer vedno hvalil svojo ženico, da je zatega denarja vredna v gospodinstvu, in da je ves Lituš takove ne premore. Ne rečemo na ravnost, da se je župan goljufal, toliko pa je le resnica, da najboljša žena svojega moža desetkrat na dan opehari, zatoraj je nevarno pustiti ženam hlače nositi, ker se rado zgodi, kakor Prešern poje:

Jaz pa hlače bom nosila,
Gospodar bom čez mošnjó;
Na kosilo bom vabila,
Kogar meni bo ljubó.

Tega se županu sicer že ni bilo treba več bati, ker so materi županji že davnej pretekla tista leta, ko človek rad nori, ravno razun tega pa je bila tudi preskopa, da bi bila koga vabila na kosilo, temuč se je vedno držala prislovice: sama storila, sama jedla; zato je pa tudi še na stara leta ohranila dobro barvo, s katero se marsikatero devetnajstletno dekle ni moglo ponašati.

Pa nekaj družega je bilo, kar je župana trapilo; bil je namreč grozno babjeveren, in nobena

reč na svetu mu ni delala toliko preglavic, kakor čarovnice.

„Kedaj pa si posodila pinjo suhi Jeri?“ vpraša župan po dolgem molku svojo ženo ter iztrka pepel iz pipe, v kateri mu je bil tobak že pogorel.

„E še uni teden“, odvrne ta kratko in nekako nevoljno.

„Še uni teden! Kaj ti nisem že stokrat pravil, da uni suhi pokveki ne dajaj nič iz rok? Pa baba je baba, deni jo kamor hočeš. Toliko pomagajo besede, kakor bi bob v steno metal. Sedaj pa imaš hudirja pri hiši, ker si tako abotna. Tri dni že dekla mane, pa se le ne iztrdi in tudi mleka ne da, sama čorba je. Smetana se več ne dela, mleko se ne skisa, kakor prej, krave pa brcajo pri molži, da je groza. Kdo je tega kriv? Baba je naklepala, pa je. Maslo je dan-današnji tako drago, koliko krajcarjev bi se lahko vjelo, sedaj pa ta nemarkaj dela zbrojo! Prodal bom vse krave, pa bo, in konje kupil; baba saj ne bo imela kaj molzti“.

„Bog nas varuj, taka vendar ne morem biti, da bi svoji sosedi ne posodila kake betvice, saj jaz tudi včasih tje postopim, kadar kaj potre-

bujem“, izgovarja se županja. Jaz ne verjamem, da bi bilo res, kar sodijo o Jeri; nemara je pa kaj drugega vzrok, da molža ne gre po sreči“.

„Ne verjamem, ne verjamem; ti nič ne verjameš, si kakor neverni Tomaž. Jaz pa verjamem. Prašaj Kovačevega Lovreta, on ti bo povedal. Binkoštno saboto po noči je videl belo žensko po naši rži roso vgrebati z rjuho, in drugo jutro je res sušila Jera rjuhe na plotu. In kaj je bilo z našo ržjo? Vsa gluha je bila, še semena nisem dobil, potlej pa ne verjemi človek!“

Gotovo bi bil župan še dalje razkladal čudovita dela, ki jih počenjajo čarovnice, ko bi ga bila žena še delj poslušala, ali prasci v svinjaku so jeli grozno razsajati in gospodinja je šla v kuhinjo, da bi dala dekli potrebne obloje iz omare ter potem sama bila pričujoča, kako bodo pujski jedli.

Župan je ostal sam na klopi, ter večkrat vtaknil pipo v zobe, pa jo zopet potegnil ven, videti, da ne gori.

Zdajci pride po cesti doli majhen možiček širokih pleč in grozno kratkega vratu, da mu je glava čisto med ramami tičala. Po obličji bi mu bil človek prisodil kakih 40 let, v resnici pa jih je imel komaj trideset.

„Dober večer, oče! se pa bladite nekoliko, jelite? ha ha?“ pozdravi prišlec prijazno smehljaje se na klopi sedečega župana ter privzdigne nekoliko svoj široki klobuk počehljaje se za vratom.

„Kaj pa čem početi? v nedeljo je dolgčas, človek ne vè, kam bi se obrnil“, odvrne župan.

„Saj je res taka. Jaz tudi celi teden tuhtam in tuhtam, kam bi jo v nedeljo pobral, da bi čas dobro porabil, ko pa pride nedelja, pa le ostanem doma. Mošnja ne dopušča, brez denarja pa, saj veste, človek ni nikjer spoštovan, zlasti pri krčmarjih ne. Mene že posebno poznajo od Vranskega do gorenjega Grada, ker sem skoraj povsod kaj dolžan. Pa to nič ne dé, saj še večje glave dolgé delajo, nego sem jaz“.

„Kam pa si tedaj namenjen že na noč, Lovre?“ praša ga župan radoveden.

„Nikamor drugam, nego naravnost k vam. Nekaj vam bom povedal, kar še gotovo ne veste in se vam še ne sanja o tem. Veste kaj? Urh je doma! Breskvarjev sin, ki nam je pred dvema letoma ušel iz krčme“.

„Urh!“ povzame župan nekako začuden, kot ne bi verjel popolnoma svojemu tovarišu.

„Je, kaj pa! Danes popoldne grem doli ob Savini gline iskat za kovačnico, kar vidim starega Breskvarja plav pripravljati in nekdo mu je pomagal. Jaz gledam, gledam izza grmovja, pa onega človeka le nisem mogel spoznati. Hudi-mana, kdo bi bil to? mislim si, ter se splazim bliže, pa kako se zavzamem, ko spoznam Urha. Sam pes vé, kje je bil toliko časa?“

„Tedadj veš dobro, da je bil res Urh? se nisi goljufal?“ izpršuje ga župan.

„I no za božjo voljo, kako se bom goljufal, komaj za lučaj daleč sem bil od njega. Prav Urh je bil, menda ga bom vendar poznal. Nemara jo misli nocoj s starim pobegniti, kaj pravite?“

„Je bila plav že pripravljena?“

„Se vé da; sedaj le na noč bosta gotovo odrinila.“

Župan ni nobene več črhnil, temuč odpravi se urno v sobo, kmalo potem pa pride zopet vén s puško na rami.

„Ali greva, Lovre?“ pravi zunaj čakajo-čemu.

„Le!“ odvrne ta, ter se pridruži županu ne prašaje kam in čemu. Bil je to oni Kovačev Lovre, o katerem smo že prej govorili, ki se je

posebno v tem tako prikupil županu, da je bil babjeveren, kakor ta, še bolj pa prekanjen, ter je vedel županu vedno kaj natveziti, kar je ta se ve da bolj trdno veroval, nego svete resnice. Bil je tudi njegov najzvestejši lovec in ogleduh, ki mu je pomagal že marsikoga spraviti v belo suknjo.

„Stari, kam pa greš?“ vpila je županja na pragu, ko sta naša dva možaka že koračila prek travnikov. „Ali kmalo nazaj prideš? večerja bo, da te ne bomo čakali! Slišiš?“

Pa župan se še ozrl ni, kakor ne bi čul svoje dobrohoteče žene.

„Le kujaj se, da boš sit, te bo že minilo,“ godrnja županja ter zopet izgine v kuhinjo.

Med tem, ko sta Lituški župan in njegov pomočnik kovala hudobne naklepe, drčala je po Savinji doli plav prijetno se zibaje sem ter tje. Dva človeka, vsakteri preskrbljen z dolzim drogom, odrivala sta eden zadej, drugi spredej. Bila sta stari Breskvar in njegov sin Urh.

Že sta spravila plav srečno čez dva jeza ter se bližala tretjemu, ki je bil naj višji. Med tem se je popolnoma zmračilo in nastala je prijazna noč.

„Lepo pot bova imela“, pravi stari Breskvar oziraje se proti nebu. „Da le unokraj Celja prideva, potlej sva pa brez skrbi“.

„Na Hrvaškem mi bo tudi manj dolgčas, ker boste lahko večkrat doli prišli“, odvrne sin.

„Kaj pa da, lesá imam sedaj dovolj na žagi“.

Že se sliši vršanje vodé na bližjem slapu, kterega sta imela še prekobaliti. Obadva se krepko upreta v droge, da bi spravila plav sredi vodé ter jo potem lože pomaknila po jezu doli, ko nakrat zagrmí na bregu „stoj!“

Plašno se ozreta brodnika okrog. Na travniku je stal Lituški župan in še nekdo pri njem.

„Stari, sem vozi sem, h kraju!“ čuje se dalje.

Breskvarja spreleti groza, spoznal je župana ter milo vzdihnil: „ljuba mati božja mi pomagaj! fant, izgubljen si!“

„Nič se ne bojte, oče! tolaži ga sin, v vodo ne pojde“. In kot ne bi čula županovega vpitja, odrivata plav vedno bolj v nasprotno stran.

„Sem vozita, še enkrat rečem, če ne!“ dere se še huje župan.

„Oče, le srečno vozite, jaz pojdem čez gore, morda se še rešim“, pravi Urh stisnivši staremu

rokó, potem pa plane v valove, ter plava proti bregu v nasprotno stran.

Komaj pa je stopil na suho, ko se unstran vodé posveti, strel zagrmi in votlo odmeva po pečovji.

„Jezus, Marija, sveti!“ čuje se pri tej priči bolestni vsklik na plavi in brodnik štrbunkne v vodo. Ta mili vzdih je spremljevalo hudobno krohotanje unostran vodé na travniku.

Kakor okamnel obstane Urh in žré po vodi. Plav se je zibala sem ter tje, valovi so jo urno podili dalje, pa nikogar ni bilo, ki bi jo vodil. Krogla, namenjena sinu, predrla je očetova prsa, in šumeči valovi sprejeli so mrtvo truplo v svoje naročje.

Dolgo strmi Urh v globočino, kot bi hotel ondi še enkrat zreti drago mu obličje, še enkrat videti ljubečega očeta, pa vse zastonj ti je, mladeneč, nikdar več ga ne bodeš videl na tem svetu.

„Oče, vaš sin se bo maščeval, — strašno!“ zakriči potem Urh na vse grlo, da je strahovito odmevalo po okolici, koj potem pa je izginil v bližnjem gozdu prek hribov.

Ko divja zver, brat brata goni,
Ljubezen tú domovja ni;

— — — — —
— — — — —

Od rojstva vedno pa do groba,
Človeka spremlja zlega zloba.

Boris Mirán.

Precej let je poteklo, odkar se je pripetila ona dogodba na Savini.

Veliki Napoleon je že prebival oddaljen od svojih dežel brez upa in tolažbe na samotnem otoku sv. Helene, in slovenske dežele so bile zopet proste sovražnikov.

Evropa je vživala mir, ki ga že dolgo ni imela, saj ga jej je bilo tudi treba.

V našem Litušu je bilo vse pri starem, kaj pa se more v tako majhnem kraju tudi posebnega pripetiti.

Stari Breskvar, ktereга so bili našli še le v nekterih tednih med ločjem, kamor ga je bila vrgla voda v grozopolnem stanu, ležal je že davno v hladni zemlji, in nihče se ni dosti brigal, po kakovi naključbi ga je doletela smrt. „V vodo je pal mož pa je bilo,“ mislili so si vaščanje in molili za njegovo dušo. — Le župan, ta se je

bil dokaj spremenil. Ves potrta je lazil okrog, razcapan in umazan; obraz mu je upadel, oči so se mu globoko vdrle, mož je grozno shujšal. Že prej bolj tih, občeval je sedaj še manj z ljudmi in iskal si je samotnih krajev, najraje v gozdu. Ga je li vest tako pekla, ali se mu je kaka druga nesreča pripetila, ki mu je izpodkopala blagostanje, kdo ve?

Bilo je jesenskega dne proti poldnevu. Vreme je bilo deževno, megle so se vlačile po ožinah ter oznanjale, da še ne bo kmalu vedro, drevesa okrog pa so stala žalostna, kot bi toževala, da jih je oropala mrzla slana zelene odeje. — Savina je bila po deževji precej narasla in tu pa tam izstopila iz svoje struge ter razlila se po travnikih in polju.

Po reki doli se je zibala plav, katero je krmilil samo en brodnik. Bil je to velik, krepek človek srednjih let, zagorelega obraza in dolzih mustač, izpod širocega čela pa so se mu svetile žive oči, kot žrjavica. Vsakdo bi bil na prvi mah sodil, da ta človek ni zrastel v tej prijazni Savinski dolini, ali da vsaj že davnej ondi ni bival.

Krepko se je vpiral v drog ter odrival plav, kedar mu jo je hotela zanesti voda h kraju med

vrbovje in jelševino, in našega korenjaka to delo ni dosti težilo.

Ravno je spravil plav prek jeza doli, ko pride po stezi sem prek travnikov Lituški župan.

„He, prijatelj, zavozi, zavozi nekoliko h kraju!“ kliče župan na bregu, „popeljem se s teboj!“

Brodnik ga menda ni čul zaradi šumeče vode, toraj zakliče še v drugo in glasneje, nastavši votlo pest na usta.

Brodnik se ozre in vidé, da mu nekdo miga, zavozi h kraju.

„Doklej pa pojdeš?“ praša župan plavca, stopivši na zvezane deske.

„Do Celja danes, potem pa še dalje,“ odvrne plavec nekako odurno ter se obrne v stran. Ko bi bil župan pazil, lahko bi bil videl, kako je njegov tovarš ustnice grizel in kako mu je kri nakrat šinila v lice.

„Jaz grem tudi v Celje, ravno prav, da sem te dobil, vozača najemati je predrago. Kedaj, misliš, bova ondi?“ prašuje župan.

„Po noči,“ odvrne ta ter se še bolj krepko upira v drog.

„Kaj pa ti je prišlo na misel, da o tem času les plaviš, ko je voda tako deroča? Ali ne bo nevarno? Pa še čisto sam si.“

„Jaz sem že vajen vožnje,“ odvrne plavec kratko.

„Od kod pa si, prijatelj, ne zameri? Zdiš se mi čisto neznan,“ poprašuje dalje župan stopivši na zadnji konec, da bi ga pluskajoči valovi preveč ne oškropili.

„Iz Mozirja.“

„Iz Mozirja? — čegav? Saj ondi poznam vendar skoraj vse ljudi.“

Ptujec nekaj zamrmra, česar pa župan zaradi šumeče reke ni razumel.

„Morda pa služiš kje, jeli? in si še-le prišel v naše kraje.“

„Jé,“ bil je kratek odgovor.

Župan videti, da njegov tovariš ni dokaj zgovoren, tudi sam umolkne, napravi tobak in podloživši vrečo, ki jo je imel seboj, sede na-njo ter mirno puši.

Prideta do tretjega jeza. — Brodniku uide drog iz rok in komaj ga prestreže, jezno zaškriplje z zobmi in ozre se tako grozeče po županu, da tega nehoté groza obide. „Kaj je temu človeku

in kdo je?“ mislil si je mož, in začelo ga je nekaj vznemirjati, da ta pot ne bo srečna.

Ako je človek samši na poti s kakim ptujim, nepoznanim tovarišem, nekako tesno mu je pri srcu, ako obadva molčita, in vsakoršne čudne misli mu rojijo po glavi. Taka se je godila tudi Lituškemu županu, ko je sedel na plavi sredi deroče reke. In da bi si izbil takove neprijetne misli iz glave ter si krajšal čas, začne zopet pogovor.

„Kolikó boš pa tirjal do Celja?“ praša brodnika, ko sta bila že blizo mosta, ki strinja véliko cesto prek Savine.

„Nič,“ pravi ptujec z nekakim odurnim smehom, „poštene ljudi zastonj vozim.“

„I nó, če nič nočeš, bova pa par poličev vina izpila v Celju pri Valantu, ali pa kjer boš hotel. — Dan današnji gre hudó za denar, hudó, ne moremo več tako popijati, kakor smo včasih. Tudi plavcem je odklenkalo, kar ne gre več les tako v ceno; kakó pa so včasih ti ljudje živali, kakor gospodje, o jemine, saj pravim, kako se vse spremeni. Mene pa je to leto še posebno obiskala nesreča. Ob dva konja in tri krave sem nakrat prišel, poslopje mi je pogorelo, ko

sem imel ravno vse pridelke doma, in le klina nismo oteli. Čisto na nič sem prišel, komaj bi bilo, da bi mavhe obesil križema in šel beračit po svetu. Danes sem se namenil doli proti Celju, da bi kupil kako telico, ali pa kravo, če bom z denarjem izhajal.“

Tako je tarnal župan in tožil tovarišu svojo nesrečo, ta pa se je delal, kakor ne bi ga slišal, čeravno mu je bilo brati nekako peklensko veselje na obrazu. —

Za deževnim dnevom je kmalo prišla temna noč. Mnogo lučic je naznanjalo našima potnikoma, da sta v Celji.

„Kje boš pa obstal?“ praša župan brodnika, ko sta bila že skoraj unostran mesta.

Ta ne odvrne nič, temuč pridno odriva, da plav še hitreje drči.

„V Celji sva, čuješ prijatelj, jaz ne pojdem dalje!“ vpije župan še glasneje, pa tovariš ga ne sliši.

Kmalo so izginile lučice in visoki hribje so jeli ožiti dolino vedno bolj in bolj. Brodnik je upiral drog zdaj na desno, zdaj na levo ter tako vzdrževal plav sredi reke. Župan je še večkrat opominjal tovariša, naj ga pusti na suho, pa ta

ga ni poslušal niti mu odgovoril na vprašanje, kaj namirja; bil je gluh za vse besedovanje in prošnje.

Strah in groza sprehaja župana in mrzel pot se mu cedi po vsem životu. Oh, da bi le še enkrat prišel na suho, nikdar bi se več ne zaupal ptujemu brodniku! Pa sedaj je bilo že prepozno kesati se.

Plav je vedno urneje hitela, noči pa le ni hotelo biti konec, te grozovite noči. Županu se še nobena v življenji ni tako dolga zdela. Rad bi bil klical na pomoč, pa kdo bi ga slišal tako pozno v noči sredi šumeče reke, nekoliko si pa tudi ni upal, bojé se svojega čudnega vozača.

Tako prideta med hribovje, kjer se staka Savina v Savo. — Plavec še enkrat krepko odrine, da zdrči plav sredi šumeče reke, potem pa vrže drog daleč proč ter se pridruži županu.

„He, prijatelj,“ pravi nekako zaničljivo, „sedaj sva pri kraju. Kako se ti zdi, dobro vozi Breskvarjev Urh, ali ne?“

Župan se stresne pri tem imenu, gotovo že davno več ni mislil na tega človeka, ki mu pride nocoj nakrat pred oči, kakor hudi duh.

„Vidiš, ljubi moj,“ nadaljuje plavec, „kakor ti meni, tako jaz tebi. Ti si me pogreznil v največo nesrečo, ti si umoril mojega starega očeta, — ti, izmeček vsega človeštva, ti, Lituški župan, si ga umoril, mojega očeta, slišiš! — Jaz sem izgubil vse, in nič več nimam izgubiti na svetu, toraj je prišla vrsta na te. Jaz sem zavdal tvoji živini, da je poginila, jaz sem zažgal tvoje poslopje, razumeš, in mislil sem se že s tem dovoliti, pa osoda te mi je pripeljala po naključji v roke, toraj hočem doprinesti še zadnje delo. — Bog se me usmili, revnega človeka, jaz ne morem drugače! — Sedaj pa se priporoči v božje varstvo in vozi se srečno dalje, kamor te ponese voda. Maščevanje je dopolnjeno. — Lehko noč!“ — Rekoč plane v vodo ter urno plava proti kraju, župan pa je kričé stal na plavi, katero so valovi urno podili dalje. —

Drugo jutro so našli brodniki blizo Sevnice plav v neki ožini tičati med skalami in kolovjem, kamor jo je bila zanesla voda, na njej pa je ležal Lituški župan na pol mrtev. — Mož je polagoma sicer zopet okreval, ali strah na vodi ga je bil tako prevzel, da je prišel ob pamet.

Kaka dva meseca pozneje so graničarji ustrelili poleg Sotle nekega tihotapca, ki jim je vedno največ preglavice delal, — bil je Breskvarjev Urh.

Tako spodbija človek človeku nogo na svetu, dokler obadva ne telebneta v strašni prepad.

Kot divja zver, brat brata goni,
Ljubezni tu domovja ni.



Čudovita zmaga.

(Povest po ljudski pripovedki osnovana; spisal Andr. Jože.)

Krasno, zelo krasno je sijalo rumeno solnce na božjo zemljo. Vsa narava je cvetela v najlepši krasoti, in kamor se je oko ozrlo, bila je radost, bilo veselo življenje.

To prirodino krasoto pa je še bolj povelečeval sv. praznik Matere božje.

Po vseh cerkvah so milo doneli zvonovi ter vabili pobožne vaščane k maši; praznično oblečeni so vreli ljudje od vseh strani, da bi se vdeležili službe božje in v svetem hramu opravili svojo pobožnost ter darovali Najvišjemu svoja srca.

Tudi pobožni Tuhinci so prihiteli v svojo domačo cerkvico, da bi ondi pomolili in prosili Boga za poljski blagoslov ter se priporočili zlasti Materi božji, farni varuhinji, ktere praznik so danes obhajali.

Slovenec že od nekdanj pobožen in zvesto vdan svojim narodnim običajem in navadam, se nikdar bolj iz srca ne raduje, nego v praznikih, s kterimi strinja tudi svoje posebne šege. Ne pozabi pa nikdar najprej odrajtati Bogu, kar je

božjega, — opraviti svojo pobožnost, še-le potem se vrne k svojej družini, prijateljem ali znancem, s katerimi se prav po domače zabava. O praznikih se snidejo znanci, ki se morda že delj časa niso videli. Kako veselo si segajo v roke! koliko novega se imajo pomeniti, odkar niso bili skupaj!

Tudi Tuhinci se niso danes pusto in osorno držali, čemu pa bi se tudi bili? Vsakemu poštemu človeku je dovoljeno razveseljevati se o pravem času ter si s tem zljajšati nekoliko težave in pozabiti bridkosti, ki jih je pretrpel. In le pošteni človek se v resnici raduje ter uživa vesele zabave, kajti hudobnež nima nikdar veselih ur in jih tudi ne pozna.

Na vrtu pod košatimi jablani in hruškami se je zbralo po dokončanej službi božji staro in mlado, žensko in moško. Mize so se šibile pod velikanskimi belimi pogačami in polnimi majolkami, tu pa tam se je nagibal stari očanec čez mizo ter klical svojemu tovaršu nasproti: „Hej, prijatelj božji, le pijmo ga, saj ga je Bog dal!“ — Ondi v skupini so popevali krepki mladenči vesele pesmi, in marsiktero deklino je nehoté oblila rudečica, ko se je ozrla po svojem dragem, ki jo bode morda že ta predpust peljal pred oltar.

Res veselo so se zabavali mirni vaščani, nihče pa ni slutil, kaka nevihta se zbira nad njihovo tiho vasjo.

Solnce se je bilo pomaknilo za gore in krvavo-rudeča zarja je krasila nebo, ki je prihajala vedno temnejša in temnejša, dokler ni popolnoma izginila. Večerni mrak je ogrnil okolico s svojim krilom, povsod je vladala sveta tišina, in le šumeči potok v dolini in pastirski rog v planini sta dramila nočni mir.

Naenkrat se pokaže daleč tam v gorah ogenj, ki je mogočno plapotel in vedno veči in veči prihajal.

„Gori!“ djali so nekteri, ki so se ravno vračali domú.

„Ubogi prebivalci, ki jih je zadela nesreča!“ tarnale so žene na pragu priporočevaje se Bogu in sv. Florijanu.

Ali kmalo se prikaže še drugi ogenj, — še tretji, — četrti in kmalu je migljalo po hribih vse krog in krog.

„Gromade žgó!“ zadoni sedaj naenkrat vse prek po vasi, „Turki so v deželi!“

Kakor blisk raznesla se je ta strašna novica povsod; po vseh cerkvah je zvonilo, pa ne k

službi božji, kakor prej po dnevu, temuč v znamenje, da žuga silna nevarnost, prebivalci pa so begali vsi preplašeni sem ter tje, ne vedé v prvem trenotji, kaj bi počeli.

Žene so popuščale na pol kuhano večerjo pri ognji, klicale svojo deco skupaj ter bežale v gore; možje so spravljali poglavitnejše imetje, kar se je dalo odnesti, v vreče, oskrbljevali si živež za-se in svojo družino ter odganjali živino v gozde. — Tu je hitela mati s svojim dojenčem v naročji, starejše dete pa peljaje za roko, ki s svojimi malimi koraki ni je moglo dohajati, ter klicala moža, mater ali očeta, ki so se jej izgubili v občni zmešnjavi; tam je zopet lezel starec ob palici in večkrat počival na poti, ker so mu moči pešale, ondi sta zopet nesla ljubeči sin in hči svojo bolno mater, da bi jo otela nečloveškega sramotenja in strašnih muk v turških rokah.

Le malo ur in vsa vās je bila prazna, kot bi bila strašna kuga razsajala po njej.

Ubogi Tubinci, kako radostni ste pričeli današnji praznik, in kako žalostno ste ga končali! Komaj je drugo jutro solnce posijalo, že so privihrale prve turške čete po dolini ter se raz-

lile po bližnjih vaseh, kot ljuti hudournik, ki naenkrat naraste ter se pripodi v dolino vse razdevaje, kar mu je napoti.

Ker so Turki našli vasi prazne in niso mogli nasititi svoje krvoločnosti nad prebivalci, jeli so požigati vasi in oskrunjevati sveta mesta. Rodovitna polja, ki so še pred malo trenutki tako prijazno smehljala se kmetiču ter mu obetala obilno povrniti njegov celoletni trud, teptala so sedaj kopita turških konj. Kjer je bilo kako človeško stanovanje, pokončaval ga je ljuti požar, in kamor se je oko ozrlo, ni bilo družega videti, nego poteptana polja in goreče vasi.

Tudi prijazni Tuhin je kmalo stal v plamenu. — Neverniki so skušali tudi cerkev zapaliti, pa ogenj se ni hotel prijeti božjega hrama.

Da bi vendar svojo krutost nasitili, razsekajo duri, ki so bile zaprte, planejo v svetišče, onečastijo altarje in svetnike, vzamejo iz tabernakeljna svete hostije ter teptajo po tleh z nogami. Kar je bilo zlatovine in drugih dragocenosti, so vzeli seboj, kar pa ni bilo primerno zanje, uničili so. Da bi svoje sramotivno ravnanje popolnoma dovršili, zagnali so v cerkev konje ter jih ondi krmili. —

Daleč gori v planinah v temnem gozdu so bili zbrani Tuhinci. Srce jim je krvavelo, videti, kako se teptajo njihova polja, požigajo njihova stanovanja, ali vse to jih ni še toliko žalilo, nego novica, kako brezbožno ravnaajo neverniki z njihovim svetiščem. Ta in uni predrzni mladenič se je bil splazil v temnej noči skrivaj v vas, da bi pozvedel, kaj in kako, pa vsakteri je vedel se vrnivši le strašne reči pripovedovati, ki so jih doprinašali Turčini.

Domači duhovnik, sivolasi starček, ki so že mnogo let prebili med svojimi ovčicami, stopijo med zbrane farane. Pravična nevolja je obdajala njihov obraz in bolestna solza jim je prikapala po celem licu. —

„Predragi moji farani!“ prično s slovesnim glasom, „znano vam je, kako kruto in brezbožno ravna neverna druhal z našimi svetišči. Onečastila je božjo vežo, oropala jo ter osramotila sv. zakramente. Bodemo li to trpeli? — Ali nam ne bo Bog zameril ter nas kaznoval, ako pustimo sovražnika samovoljno razsajati? Pomislite, da so onečastili in oropali ravno to cerkev, kjer ste bili vsi krščeni in sprejeti v naročje božje, kjer ste prejemale druge sv. zakramente,

kjer ste poslušali božjo besedo in se vdeleževali sv. maše; ta cerkev je sedaj postala turški hlev, in po pokopališču, kjer poživajo vaši stariši, dedje in preddedje, doprinašajo sedaj neverniki svoja nečloveška djanja. — Res, majhino je naše število in sovražna četa obila, ali zaupajmo v Boga, On nam bode dodelil moč, da premagamo Turčina ter ga preženemo iz teh krajev!“

Te besede sivolasnega duhovnika so ganile vse nazoče do dnú srca. Vsakteri se je čutil pogumnejšega nego prej, vsakdo je bil pripravljen v boj zoper sovražnika sv. vere. Celó ženske so pozabile svojega stanú ter se pridružile možem, da bi bilo število večje in bi tem lože zmogli sovražno vojsko.

Naenkrat je bilo vse na nogah staro in mlado, kar se je le moglo gibati, in starci, ki niso mogli več v boj, blagoslavljali so svoje sine in unuke ter jih s krepkimi besedami spodbujali in navduševali. Kdor ni imel orožja, poiskal si je v gozdu grčav les, ga oklestil in obdelal, da bi mu bil dovelj priročen mahati po turških glavah. —

Tiha noč je nastala in blede mesec je priplaval izza gor ter mračno obseval okolico.

Mala četica pogumnih Tuhincev se je pazno pomikala iz svojega skrivališča v dolino. Posamezno eden za drugim so koračili v dolgi vrsti zdaj za plotovi pripognjeno lazé, zdaj zopet po bregovih in mejah se spenjaje, da bi jih nihče ne zapazil.

V turškem taboru je bilo vse mirno, in le tu pa tam je še plapolel kaki ogenj, krog kterega so lazili posamezni turški vojaki, iskaje svojega ležišča. Sovražniki so se menili varne, toraj so brezskrbno spali, utrujeni po dnevnem razuzdanem življenji.

Tuhinci so prilezli že čisto blizo, a nobena turška straža jih ni zapazila. Še so prevdarjali, bode li varno lotiti se sovražnika, ali bi še počakali družega večera, da bi se nabralo več bojnikov tudi iz sosednih vasi, ko se naenkrat med njimi prikaže mlado dekle, kmečko oblečeno, z belim predpasom in jako krasnega obličja. Imela je na rami leseno grebljo, kakoršne imajo po kmetih gospodinje, da grebejo žrjavico iz peči. Nihče ni vedel, od kod je prišla, nihče je ni poznal; kakor bi bila iz neba padla, prikazala se je med njimi.

Pogumno stopi na čelo zbranih krščanskih bojnikov ter pravi z milim a vendar krepkim

glasom: „Tovarši, le pogumno za menoj, nič se ne bojte, nocoj bode zmaga naša!“

Te besede dekličine podelile so vsim nekako čudovito moč, in klicaje na pomoč Boga in Mater božjo, planejo nad sovražni tabor ter morijo, kar jim pride v roke.

Omoteni in prestrašeni po tej nenadni prikazni, planejo Turčini kviško s svojih ležišč ter zgrabijo orožje. Pa bilo je že prepozno. — Nekteri še na pol v spanji niso našli svojega orožja, drugi so se v občni zmešnjavi svojih lastnih tovarišev lotili ter jih morili, nekteri pa so koj v začetku popustili taborišče ter se spustili v beg.

Krepko so mahali Tuhinci, in najprva med njimi je bila mlada, zala deklica. Videli so, kako je mahala s svojo grebljo, in ko jo obsuje celo kardelo Turkov ter so že vsi kristijani mislili, da je dekle zgubljeno, mahne ta, in z enim vdarcem ležalo je devet Turčinov na tleh.

To videti, prevzame strah in groza sovražnika. Kakor pleve, kedar potegne močni veter, razprše se nakrat neverniki na vse strani ter beže kar morejo; Tuhinci pa deró za njimi in marsikoga še na poti dohité in potolčejo.

Veseli krik in vrisk je donel po dolini, ko so se Tuhinčani zopet zbrali pri svoji cerkvi. Premagali so sovražnika, ki jim je požgal vas, poteptal polja in osramotil svetišče. Premagali so ga in zapodili v beg in tako zopet oteli svojo predrago vasico. — Ko se ozró po ptuji deklici, ki je doprinašala tako čudovita in hrabra dela, — ni je bilo nikjer. Spraševali so po njej, iskali jo povsod, pa kakor je nakrat prišla med nje, tako je tudi izginila junakinja, ki je pctolkla z enim mahljejem devet Turčinov. —

Drugo jutro so že zopet prijazno vabili Tuhinski zvonovi k maši, in ljudstva je privrelo, da se je vse trlo. Prišli so se zahvalit Bogu za srečno zmago.

Kmaló so zopet zrastle na pogoriščih nova stanovanja; ona ptuja deklica pa, pravijo, bila je sama Mati božja. —

